

**ЦВЕТА ПОРЯЗОВА
НАЧАЛО БЕЗ КРАЙ**

chitanka.info

*На хората, които обичам, с пожелание:
Работи, сякаш не се нуждаеш от пари.
Танцувай, сякаш никой не те гледа.
Пей, сякаш никой не те слуша.
Живей така, сякаш на земята е рай.
Може да няма друг.*

ПРЕДГОВОР

Уважаеми читатели,

След като в началото на 2018 г. излезе от печат книгата „Просто Мария“ много от вас при среща, в имейл или по телефона често ми задават въпроса: „Какво би станало по-нататък с героите от разказа «Пукнато гърне» или «Белият кон», или...“. Това ме накара да се запитам дали някои от тези истински или плод на художествена измислица съдби човешки, които са развълнували и дори разплакали мнозина, прочели сборника, не биха могли да бъдат продължени в една нова книга.

И добър, и лош животът е един, всеки го изживява по свой начин. Често се оказва, че той протича не така, както го планираме, че не се подчинява на амбиции, мечти и настроения, че може да се обърне на 180 градуса и понякога да ни изправи „на нокти“. Или когато не очакваме нищо добро изведнъж хоризонтът да стане по-светъл.

Затова реших да дам шанс на някои мои герои да променят съдбата си, продължавайки да разказвам за тях. Така се случва, че бъдещето дори ги среща и преплита живота им. И се раждат нови истории, които също няма да имат край и той ще зависи изцяло от читателското въображение.

Както е казал Марсел Пруст „Единственото бъдеще, което можем да имаме, се гради върху сянката на нашето минало“. Затова се гмурваме отново в болките и радостите, в мечтите и стремежите на тези обикновени хора, за които вие, читателите, казвате, че са едни от вас. Те са тръгнали от своето минало и вървят към бъдещето си независимо от замисъла на автора. Да видим какво ще направят по-нататък...

Цвета Порязова

ЧАСТ ПЪРВА

ВРЪЩАНЕ КЪМ ЖИВОТА

... Беше горещо, автобусът спираше често, хора се качваха и слизаха, но жената седеше със затворени очи, а животът минаваше като на филмова лента през главата ѝ. Спомни си студентските години, когато все още я наричаха Станислава, а не както съселяните ѝ — Славка, работата в института по биология. А когато дойде демокрацията родителите ѝ — учители с малки пенсии, решиха да се завърнат на село, защото парите не им стигаха за нищо. Пък и да оставят дъщерята сама в апартамента, може да ѝ излезе късметът с някой колега. Но той не излезе. И не само това — съкратиха я от работа и след като не можа да си намери друга и тя замина на село.

Когато погребва близките си изпадна в депресия, която с годините се превърна в удобно и празно безвремие. Стигна до там да се изхранва от контейнерите на не съвсем близкия до селото СПА хотел. Вече не се интересуваше, че в града има един заключен апартамент, нямаше желание за нищо, дори да се изкъпе. Хората започнаха да я отбягват. Кирпичената къща делеше с две котки, петел и кокошка. Живееше без емоции, без мечти. Затъпяваше с всеки изминат ден, но това не я вълнуваше.

До един ден, когато откри пукнатото гърне, а в него — завързани в парцалче няколко златни монети. Това обърна живота ѝ.

... Пристигна в града късно следобед. Макар и уморена от жегата и доста гладна, Славка се довлече до блока, в който беше бащиният ѝ апартамент. Изкачи се на третия етаж, без да срещне никого по стълбите. Опита да отключи, но усети, че нещо не е наред и докато се суетеше, вратата се отвори внезапно. „Какво обичате?“ — стресна я нечий глас. Вдигна очи. Срещу нея стоеше мъж на средна възраст по къси панталони и гол до кръста, а в погледа му се четеше досада. Огледа Славка с недоумение: „Нямаме нищо за изхвърляне. И какво си тръгнала на просия по къщите?!“

Жената загуби и ума, и дума.

— Ама аз, такава... Тук живея, живеех, де... — запелтечи тя.

Мъжът се тросна:

— Не знам къде живееш, но от 5 години този апартамент е мой.

Славка се свлече на изтривалката. После пое чашата с вода, която мъжът ѝ подаде, явно притеснен, че ще умре на вратата му. Поговориха още 2–3 минути, колкото Славка да разбере, че жилището е отдавна продадено и то явно без нейното знание.

Как е станало ли? Новият собственик донесе нотариален акт, в който имената на Славка или нейните родители въобще не фигурираха. Постепенно в съзнанието ѝ изплуваха четени или чути преди години случки за т.н. жилищна мафия, продавала и препродавала апартаменти на самотни и възрастни хора. И всичко било подплатено с необходимите документи, така че и да наеме адвокат само ще си хвърли парите (ако ги има) на вятъра.

Мъжът вдигна рамене и като видя, че дриплата насреща му се е посъзвела, каза само: „Иди в полицията“ и хлопна вратата.

Славка изпитваше неистов страх от полицията. Веднъж-дваж я бяха гонили от контейнера със смет на СПА хотела, бяха ѝ искали личната карта и...

Слезе мъчително по стълбите, без да знае къде ще отиде. Седна на една пейка в парка наблизо. Там, на детската площадка играеха деца, а майките им зорко ги наблюдаваха и хвърляха по някой и друг враждебен поглед към нея.

Приближи малко момиченце с вафла в ръка, вдигна поглед към жената, която дори не го забеляза през сълзите, стичащи се по бузите ѝ. После остави нахапаната вафла и, загубило интерес, се отправи към катерушката. Славка се огледа, грабна вафлата и тръгна по алеята. Усети, че буди нещо повече от недоверие и неприязън. Тогава се огледа. Хората, минаващи край нея, бяха чисти, дрехите им не миришеха като нейните...

Хрумна ѝ нещо. Спомни си за едно златарско ателие наблизо. За щастие още си беше на същото място, но всичко друго наоколо ѝ бе ново и непознато. Влезе забързана. Златарят — възрастен човек, вдигна очи и се намръщи при вида ѝ, но после се взря в нея. „Ти не си ли отгук?“ — попита колебливо, опитвайки се да изрови от паметта си някакъв спомен.

Разговориха се, златарят се сети кои бяха нейните родители. Деликатно замълча и не попита нищо повече, оглеждайки крадешком жената срещу себе си. После тя чу за пореден път, че апартаментът отдавна е продаден и всички мислели, че това са направили те — истинските собственици, когато са отишли на село.

Доверието му към Славка някак се беше върнало и той прие златните монети, без да пита дали не са крадени, наброи шепа банкноти за тях и ѝ пожела щастие. Стиснала хартийките в ръка жената си тръгна, без да знае какво да прави по-нататък.

По-надолу на улицата видя магазин за дрехи втора употреба и влезе. Избра си няколко неща, после в тоалетната на близката закусвалня се преоблече и хвърли старата рокля в кошчето. Беше много гладна и много уморена. Седна на една празна маса навън, поръча си най-евтиното от менюто. Като се нахрани тръгна по булеварда наблизо. Хората се блъскаха в нея, отдръпваха се сепнато, вирайки се учудено в лицето ѝ и веднага я забравяха. Толкова много просяци и несретници се бяха завъдили напоследък! Жените притискаха чантите си по-близо и извъръщаха глави. Нали когато не забелязваш нещо, то не те дразни, защото просто го няма!

„Ще се върна на село“ — мина ѝ през ума, но тутакси се усъмни в решението си. И като се върне какво? При кого ще осъмва — пак при кокошката, петела и котките ли? Усещаше, че мечтата за нов живот ѝ се изплъзва...

Видя наблизо един хотел, който нямаше нищо общо с лъскавите си събратя в центъра. Беше се сгушил между две високи сгради, с олющена мазилка и мръсен вход. Страх я беше, но да спи в парка не посмя. Пък и банкнотите, скрити в бельото ѝ, бяха единственото, на което щеше да разчита в бъдеще. Влезе и плахо попита за стая, чу цената и я нае. „Утре ще му мисля“ — реши тя.

Окъпа се и си легна, чувствайки се като „бял човек“. Изпита срам докъде беше стигнала в апатията си. Заспа с надеждата, че нещо ще измисли, че животът ѝ ще се промени. Не знаеше как, но вече беше сигурна, че няма да се върне в старата къща на село.

На сутринта реши да отиде до института, в който бе работила толкова години. Може пък да види някой познат? Сградата я посрещна — позната и непозната — полуразрушена, на покрива ѝ беше

поникнала малка бреза, стъклата бяха изпочупени, а вратите — изкъртени... Един къс от живота ѝ беше загубен завинаги.

Вървеше безцелно, докато не се блъсна в някого, който първо изруга, после се взря в нея, поколеба се, но попита: „Станислава, това ти ли си?“.

Срещата с бившия колега не ѝ донесе радост. Известният навремето биолог — доцент Илия Петров, преподавател на поколения студенти, сега беше портиер в същия хотел, където спа Славка предишната нощ. Това сподели той докато търсеха къде да седнат, за да си поговорят. Едно кафене на тротоара ги примами със сянката на пъстрите си чадъри. Когато поръча по едно кафе доц. Петров се обърна към Славка:

— Хайде, разказвай. Къде беше толкова години? Може би в чужбина?

Жената срещу него не изглеждаше преуспяла. Възпълничка, с демодирана рокля и джапанки, тя можеше да мине незабелязана от околните. Очите ѝ бяха тъжни, а някога красивата ѝ коса — сега суха и тук-там прошарена, беше вързана с ластик.

— Каква ти чужбина! — отговори тя със зле скривана горчивина. — Живях на село. Безработна съм от години...

После бавно, в началото неохотно, тя започна да разказва. Думите ѝ потекоха като отприщена река. Говореше, но сякаш казаното не се отнасяше за нея. Имаше чувството, че това се е случило с някоя друга жена.

Илия мълчаливо я слушаше. Не я прекъсна, не попита нищо. Виждайки съчувствието в очите му, Славка усети, че е намерила стар приятел, на когото може да се довери. Разбра, че и неговата съдба не е била кой знае колко по-добра от нейната, че и двамата са се оказали извън коловоза — нещо, което се беше случило с доста хора от това поколение. Накрая бившият ѝ колега сложи ръка върху нейната:

— Ще ти помогна, момиче, с каквото мога. Имаш ли някакви планове?

— Трябва да си намеря работа, да си потърся и жилище...

Продължавайки разговора, те тръгнаха бавно по тротоара. Славка вървеше на крачка след Илия, не ѝ се искаше да види мръсните ѝ пети и шляпащите джапанки. Добре поне, че беше хвърлила изпокъсаната рокля. Тази, купена от втората употреба, дори имаше

етикет на немски език! Е, той нямаше как да го види, но ѝ даваше някакво, макар и лъжливо, самочувствие.

Но някогашният ѝ колега, унесен в спомените за онова време, май не забелязваше с какво е обути и облечена. Не усещаше или не му се искаше да приеме отчаянието, завладяло довчерашната клошарка. Имаха толкова много да си кажат и случките, извиращи от съзнанието им, някак си ги сближаваха.

„А помниш ли...“ започваше тя и той допълваше разказаното от нея. Славка изпитваше неистово желание да говори, да пита. Сякаш се връщаше отнякъде далече, вече не ѝ се искаше и да спомни откъде. Тя поизправи рамене, престана да си влачи краката и дори си помисли: „Как ли изглеждам в очите на този човек?“.

В хотела, където Илия трябваше да бъде нощна смяна, цареше суматоха. Открили бяха незаконно пребиваващи мигранти, последва дълга процедура по отвеждането им. Управителят, стар приятел на портиера, се затюхка:

— Само това ми липсваше. А и една от чистачките не дойде, постъпила в болница...

— Ако търсиш заместничка, имаш я — зарадва се бившият доцент и избути напред Славка. — Тя ще се справи, оправна е... Все пак има висше образование.

— То, за тази работа висше образование не е нужно.

Управителят се засмя и се взря в жената срещу него. В чистата, макар и втора употреба рокля, тя изглеждаше прилично за чистачка. Пък и нали за работа я взема... Свидетел на много превратности в живота, той не попита друго. Само обясни:

— Ще ти плащам на ръка и няма да ти се внасят осигуровки. Така е наредил собственикът. А пък ако имаш претенции — безработни бол на улицата...

Така Славка стана чистачка на тоалетните. Като част от персонала ѝ дадоха едно стайче на партера, по-скоро бивш килер, но поне нямаше да ѝ искат наем. Сложи едно бракувано легло, подпря счупения му крак с тухла, натъкми и едно шкафче, също от купа с бракувани мебели и... готово. Бившата биоложка бе намерила своя нов дом и своето „призвание“. Засега...

Шефът не се интересуваше от нейната история. Не беше проявил и кой знае колко състрадание като разбра, че няма къде да живее.

Прецени набързо, че килерът така и така е празен, а тя винаги щеше да е под ръка...

Скоро жената усети, че в хотела стават и неща, които не са редни. Преспиваха разни хора, които не се регистрираха, често някои бяха доста неадекватни, имаше и сбивания, потрошени мебели...

Полицията, явно запозната с практиката тук, често наобикаляше и се случваше да измъкне някого, закопчан с белезници. Славка мълчеше, не се интересуваеше, за това си имаше управител... Само дето се случваше да мие тоалетните по няколко пъти, особено след запой в стаите...

Една нощ се събуди от силен вик. Скочи и излетя в коридора, където се сблъска с Илия. От него разбра, че някакъв клиент — наркоман ли, пиян ли, решил, че ще скача от балкона на петия етаж. Изкачиха се бързо по стълбите, можеше да потрябва някаква помощ.

Когато чуха полицейската сирена, двамата бивши колеги — биолози, стояха пред стаята, в която се беше затворил човекът и не знаеха какво да правят. В един момент вратата се отвори, той дръпна Славка вътре и врътна ключа. „Ако влезе полиция ще хвърля и жената“ — изкрещя мъжът, докато блъскаше чистачката към отворената врата на балкона. Тя се вцепени — беше станала негова заложница.

Усети силна миризма на алкохол. Въпреки ужаса си успя да го огледа на слабата светлина на уличните лампи. Беше много млад, почти момче и много слаб, а в очите му тя усети и видя да се промъква страх.

Залитайки, момчето я добута до парапета и като я държеше здраво прехвърли крак над бездната, мърморейки нещо неразбрано. Зад вратата полицаите явно започнаха да обсъждат някакъв план, защото Славка дочу припрени гласове. Позна и този на управителя и се зачуди как бе успял да дойде толкова бързо. И младежът ги чу, защото извика: „Не смейте да влизате. Скачам заедно с нея!“

— Чакай — обърна се тя към него. — Няма да влязат. Никой не иска млад човек като теб да си загуби живота. Успокой се!

Но той не я чуваше. Озърташе се диво и сякаш не му пукаше за младия му живот. Но тъй като не последва нищо, след няколко минути се поуспокои. А Славка, изненадващо дори за себе си, затананика. Неадекватна реакция, породена от критичната ситуация? Или от желанието да приласкае това загубено в емоциите си момче? Сама не

мога да си обясни. Никога не беше пяла, само като млада обичаше да слуша музика. Преди години песента беше известен хит.

Младежът смаяно я гледаше, постепенно отпускаяйки силната си хватка. Тя продължи да пее тихичко, а пред погледа ѝ сякаш минаваха онези слънчеви мигове, когато ходеше на лекции, когато бъдещето изглеждаше розово, а тази и други песни звучаха толкова жизнерадостно. Думите идваха трудно, забутани от години в гънките на заспалия ѝ мозък, но мелодията сякаш извираше от сърцето ѝ и събуждаше у нея необясним трепет.

Момчето слушаше, вперило поглед в нощта навън, после седна на балкона и покри с треперещи длани лицето си. Изповедта му, изречена на пресекулки, потресе Славка.

— Мама почина преди няколко дни... Не зная как ще живея по-нататък... Нямам други близки... Баща ми беше слаб човек, пропи се, след като го съкратиха като музикант в Операта. Отиде си от цироза на черния дроб. Какво ще правя?

— Ти си млад, ще се влюбиш и ще създадеш семейство. Няма да си сам цял живот — жената тихо му говореше, взела ръцете му в своите.

Той я гледаше, започваше да осъзнава какво е искал да направи, а Славка го прегърна, разбирайки болката на това объркано и отчаяно почти дете. Без и двамата да разберат как, полицаите се озоваха до тях, внимателно ги издърпаха в стаята и затвориха вратата.

Младежът не реагира, когато го отведеха, а Славка, изгубила сили, приседна на един стол. Илия се обърна към нея, в очите му имаше възхищение: „Ти го спаси, момиче. Как разбра, че е музикант?“.

Тя го погледна изненадано — откъде можеше да разбере? В началото не знаеше причината за трагедията на това момче, но усети, че сърцето му е нежно, въпреки грубите заплахи, които беше изрекло в отчаянието си. Спомни си как нейната майка я прегръщаше, пеейки тихичко, когато тя падаше като дете и ожулените колене я боляха. В сърцето ѝ трепна някакво непознато досега майчинско чувство.

След няколко дни получи награда от хотела, че е спасила живота на младежа. И честно казано, май повече за това, че случаят не се беше появил, благодарение на нея, по страниците на жълтия печат. А Мартин, така се казваше той, дойде при нея, обеща да ѝ се обажда и я увери, че никога няма да повтори опита за самоубийство. С него бяха

разговаряли психолози, щеше да започне работа, а наесен ще кандидатства за стипендия и ще продължи образованието си в университета.

Музиката беше неговата опора и големия му шанс да се измъкне от трудната ситуация. Нямаше роднини, но имаше добри приятели, които щяха да му подадат ръка.

Случката промени живота на Станислава. Тя си нае прилична и доста евтина квартира в един краен квартал. Все по-често двамата биолози започнаха да се срещат на кафе. Разхождаха се из парка или в близкия МОЛ, разговаряха, ходеха на кино. Славка постепенно забрави за клошарския си период, като че ли никога не беше съществувал. Започна да се облича по-добре, отиде дори на фризьор. И за първи път в живота си се влюби. В Илия.

А когато той протичко ѝ предложи да заживеят заедно, тя се съгласи. Напуснаха града и заминаха в недалечното курортно селище, където беше старата къща на неговите родители, вече отишли си от този свят. Той отдавна беше вдовец, синовете му работеха извън страната, там бяха създали семейства, а нея никой никъде не я чакаше. Щяха да живеят с неговата пенсия и с парите от уроците, които възнамеряваха да дават на кандидат-студентите. Пък можеше и градинка да завъдят...

Никога повече Славка не се върна в своето село. Така и не разбра, че пороят е отвлякъл старата къща. С котките, петела и кокошката. И със старото пукнато гърне. Едно безсмислено и жалко съществуване беше посипано с пепелта на забравата. Предстоеше ѝ спокойна старост...

ГОЛЯМАТА ЛЮБОВ НА МАРТИН

Понякога при Славка и Илия идваше един млад мъж — музикант, който обичаше да сяде на двора с китарата и да им изпее една позната и обичана песен. Това беше Мартин. Преодолял донякъде болката от загубата на майка си, той обаче предпочиташе да бъде сам. Казваше, че няма истинска любов.

До един ден, когато им се обади да ги попита дали може да доведе едно момиче. Славка и Илия се зарадваха: „Ще ви чакаме“ — заръчаха те и после усмихнато се спогледаха. „Техният“ Мартин явно бе срещнал голямата си любов. Не се излъгаха. След няколко дни чуха звънеца на входната им врата и познат глас ги извика: „Тук ли сте, чичо Илия? Водя ви гостенка“.

Зорница беше студентка в Художествената академия. Красиво момиче с бял кичур в косите си. И с ярък талант, в което скоро се убедиха, защото в читалището бе организирана нейна изложба. Мартин ги предупреди, че имала малък проблем — родила се била глуха, но после я оперирали веднъж, два пъти... Сега вече чува, макар и не най-добре, но допълни, че се разбират отлично. Настаниха ги в една от свободните стаи. Преди години родителите на Илия, както всички в курорта, даваха квартири под наем на хора, дошли да се лекуват с минералната вода. Сега това беше излязло от мода, СПА хотелите привличаха хората с екстрите си. И само някоя възрастна двойка чат-пат питаше за стая, надявайки се да им излезе по-евтино.

„Децата“, както Славка и мъжът ѝ наричаха младежите, решиха да останат тук през цялото лято. Мартин бързо се сприятели с колегите се от местния бенд, който свиреше вечер в близкия клуб и скоро допълни състава им. А Зорница реши да поработи като келнерка, за да може да си купи поне боите и четките наесен. И да си платят наема. Но Славка и Илия категорично отказаха да вземат пари, нали били „техни“ деца. Затова те често мушваха в хладилника я някое пиле, я плодове...

— Баща ми е много добър — сподели момичето пред Славка. — Напусна града и се върна на село, за да може да ме издържа. Реши да

се заеме със селско стопанство, отглежда зеленчуци и стадо овце. Обадах му се, ще дойде да ви запознаем.

Никола, така се казваше баща ѝ, пристигна за откриването на изложбата на дъщеря си. Стоеше малко встрани, учуден, че имаше толкова много хора и радостен, че всички харесват картините на неговото момиче. Беше щастлив, че можа да го отгледа сам, защото майка ѝ ги напусна и се запиля по света да си търси щастието още докато Зорница беше бебе. Не искаше да се връща назад Никола — във времето, когато откри, че детето му не чува. Нито да си спомня за теглото, през което минаха двамата до сполучливата операция.

В деня, когато той дойде, бе празникът на малкия град и на площада имаше концерт. Всички много ръкопляскаха на състава, в който свиреше Мартин. Вечерта заедно с Илия и Славка отидоха в най-хубавия ресторант.

И както си седяха развеселени край масата, в един момент усмивката на Никола се стопи. „Татко?“ — тревожно се обърна към него Зорница, а той седеше някак сковано, пребледнял. „Нищо ми няма, момичето ми“ — отговори с мъка, но погледът му остана прикован в ъгъла. Там на една маса седяха мъж, жена и момиче — красиво, с бял кичур в косата си, вероятно тяхна дъщеря. Жената, вече не в първа младост, говореше нещо на възрастния мъж до нея.

Това бе тя — Елена — любовта на живота му! Заради нея той не заживя с друга жена, когато го напусна. А беше млад тогава. И хубавец.

Никола бавно откъсна поглед от тях. Сърцето му кървеше, искаше му се да скочи, да отиде при тях и да застане очи в очи с майката на детето си, да ѝ зададе въпроса, който го измъчваше цял живот... Не го направи. Единствената мисъл, която мина през ума му, беше: „Дано дъщеря ѝ няма проблем със слуха, на никого не бих го пожелал“.

Овладя се бързо и дори се усмихна: „Искате ли със Зорница да ви разкажем за белия кон?“. Прекъсвайки се, баща и дъщеря през смях започнаха да говорят за Вихър, кончето, което той ѝ подари, за да зарадва тъжното ѝ детство. Този Вихър, който всички видяха на изложбата — сякаш в полет, устремен напред с развята грива.

Никой не забеляза кога си тръгнаха гостите от масата в ъгъла, освен Никола. Говорейки тихичко те минаха край тях — възрастният

мъж и момичето, което буташе инвалидна количка. В нея седеше майката — неговата и на Зорница. На мястото на двата ѝ крака под коленете имаше само сгънато одеяло...

На другия ден Мартин поиска официално ръката на Зорница от баща ѝ. Никола разбра, че детето му е пораснало и просто ги прегърна и двамата. Не каза нищо, а и нямаше защо. То си личеше от грейналите им погледи. Беше разбрал, че Мартин няма родители, че живее в общежитие, защото се наложило да продаде апартамента, за да продължи следването си. „Каквото е писано — това е — рече си той. — Пари при пари отиват, дано поне са щастливи“.

ТРУДНО НАЧАЛО

... Столицата посрещна младото семейство с мъгла. Лятото в курортното градче мина щастливо и безгрижно. Сега започваше истински трудният живот. Мартин и Зорница разполагаха с малка сума, наеха едно стайче под наем в краен квартал. Дълго умуваха и накрая Мартин си каза тежката дума — той да си намери солидна работа и да прекъсне следването, докато си стъпят на краката. Нали му оставаше още година... А после?

Успокояваше се, че социологията е сериозна наука и от нея винаги ще има нужда. Зорница трябваше да продължи — всяко откъсване от академията щеше да стопира развитието на таланта ѝ. Щяха да издържат, докато тя завърши. Три години са нищо, ще минат бързо...

„Намерих си работа!“ — радостен посрещна той младата си съпруга един ден. Репортерското място в редакцията на един седмичник щеше да му осигури сигурен доход, а в свободното време реши да свири в един подлез.

Работата в началото го увлече, но вестникът беше доста „жълт“, търсеха се сензации, които да го продават. Мартин долавяше, че някои от по-опитните му колеги си имат свои пътища и хора, за да стигнат до любопитното и интересното, че понякога прескачаха етичните норми и навлизаха в личното пространство на известните или просто доукрасяваха чутото и видяното. В себе си той се бунтуваше срещу подобна практика.

Веднъж неволно стана свидетел на нелицеприятна случка по време на концерт в един клуб, където го бяха изпратили да напише информация. Известен плейбой удари едно момиче, папараците това и чакаха и веднага започнаха да снимат. Мартин попадна пред погледа на мъжа, той го дръпна за ръката и изръмжа: „Не си бил тук, не си видял. Иначе...“

На другия ден шефът на отдела му се скара: „Ти на кой свят живееш, бе? Не си написал най-важното...“. Той пожела и не възразиха да го освободят от работа. В подлеза пък хората спираха да послушат

неговите изпълнения и, макар че им харесваха, малцина оставяха по някоя стотинка или левче.

Бащата на Зорница редовно им пращаше по нещо от село. До един ден, когато им се обади — бяха евтаназирали цялото му стадо, заради чума по животните. Очакванията, че ще се родят агънца, които ще бъдат продадени, не се сбъднаха. Спряха и колетите със сирене. А падналата градушка беше унищожила зеленчуците в градината...

Така за Мартин дойде първата чашка, после станаха две... Той давеше отчаянието в тях, все по-притеснен, че няма работа. Зорница отново стана келнерка — този път в кварталното заведение, но заплатата ѝ се бавеше с месеци.

Един ден собственикът Васил ѝ се усмихна някак особено:

— Ама ти защо толкова бързаш да се прибереш? Виж, един стар приятел е тук и много те е харесал...

Зорница понечи да каже нещо, но се отказа. Отвърза престилката и затвори вратата след себе си.

Тежка беше тази нощ за младото семейство. Двамата лежаха на тясното легло и мълчаха часове наред. Мартин отново беше пил.

— Мартине — обади се по едно време младата жена. — Така повече не можем да живеем. Чух от колеги, че ще ходят да берат маслини в Гърция. Защо да не идем и ние с теб?

Тя тайно се надяваше, че по този начин ще го откъсне от другаруването му с чашката. Знаеше каква е била участта на баща му, знаеше и за опита му за самоубийство. Страхуваше се да не го загуби. Страхуваше се, че вече няма какво да си кажат. Говориха до сутринта и взеха решение, което щеше да промени живота им. Само че те още не го знаеха.

В стремежа си да запазят любовта си, да намерят своето бъдеще, след месец заминаха с група студенти. Никола, смазан от преживяното, ги изпрати. Беше получил някакви компенсации от държавата за унищоженото си стадо и реши да започне отначало. Колкото и да е трудно. Но вече не виждаше смисъл — страхуваше се, че ще загуби децата си завинаги.

— Недей, татко — гушна се в него Зорница. — Само докато се оберат маслините и се връщаме. Виж колко много младежи, пък и по-възрастни пътуват. А и ще сме наблизко, на някакъв остров казаха — не му помня името. Ще се чуваме от време — навреме...

Но сърцето на баца ѝ се свиваше в лоши предчувствия. Зорница беше целият му живот, той мислеше, че ще се радва на внучета, а то...

ГУРБЕТЧИИ

Брането на маслини бе интересно, но трудно занимание. Семейството — собственик на маслинените гори, отглеждаше сортове за консервиране. Тези маслини не понасят машинно прибиране или брулене. Берат се ръчно, за да не се покриват с петна поради натъртване при свободното падане. По същата причина те се събират в широки съдове с покрито с плат дъно, по 3 до 7 кг. За разлика от тях маслините за масло или осоляване могат да се берат и машинно.

Всичко това Зорница и Мартин научиха още първите дни. Двама месеца на бригадата изтекоха бързо — с много труд, но нали бяха заедно. Младостта им позволяваше да гледат на негодите по-леко. А и често вечер запалваха огън, всички от групата сядаха около него. Мартин свиреше на китарата, пееха... С нетърпение очакваха да си тръгнат за България.

Един ден към края пристигна съпругата на собственика. Показа се, че е в инвалидна количка. Беше красива жена на средна възраст, с властни маниери. Когато се спря да поговори със студентите, погледът ѝ се закова в Зорница. Започна бързо да говори на гръцки и от преводача разбраха, че пита тя откъде е.

После със силен акцент, търсейки дълго думите, заговори на български. Ходила била в България, при нея идвали и други студентски бригади, та понаучила някоя и друга дума. И на гръцко-български продължи да задава въпроси, вперила поглед в Зорница.

Младата жена приближи:

— От България съм, уча в Художествената академия. По-скоро учех досега — смотолеви накрая и млъкна.

— Имаш ли родители?

Собственичката продължи да я разпитва докато не получи информацията, която кой знае защо толкова я интересуваше. Разказа, че съпругът ѝ е починал, а дъщеря ѝ учи в Америка и се чувства много самотна.

— Искаш ли да дойдеш в дома ми? Ще ми правиш компания няколко месеца, докато се върне детето ми.

Зорница и Мартин се спогледаха. Защо пък точно тя? Жената, почувствала незададения въпрос, се усмихна:

— Много си мила, харесваш ми. А и тъкмо ще ме нарисуваш, нали си художничка.

Имаше нещо недоизказано в думите ѝ, нещо, което смути момичето. То обясни, че е тук заедно със своя съпруг и че не са имали намерение да удължават престоя си.

— Но нека остане и той — побърза да каже работодателката им. — И на него ще намерим работа.

Като разбра, че е музикант, доволно се усмихна:

— Имаме няколко ресторанта, ще свири, тъкмо ще научи и нашенското сиртаки. Аз имам връзки, ще ви извадим и работни визи.

През нощта семейството не спа. Мислиха и премисляха думите на жената. Досега не им беше минавало през ума да напуснат завинаги България, както направиха доста техни колеги.

Мартин пръв събра смелост:

— Виж, Зори, защо да не поостанем? Какво ни задържа в България? Както видя и сваяна работа не можах да си намеря. С моята социология съм заникъде, а ти дори да прекъснеш следването какво ще правиш — ще рисуваш плакати за митингите ли?

Зорница мълчеше раздвоена. Баща ѝ е в България, в родното ѝ село Добри дол, ще се тревожи за тях. А и сега трябва да започне отначало, нужна му е подкрепа.

— От тук винаги ще можем да го подкрепяме, дори да му изпращаме и пари. А и не сме в Америка, за два часа сме при него.

Г-жа Аристидис, какво всички я наричаха, беше много настоятелна, обеща им добро заплащане и накрая те приеха с уговорката, че преди да настъпи зимата, ще си тръгнат. Така каза Зорница и на Никола по телефона и уж весело го покани:

— Ела за рождения ми ден при нас. Ще го отпразнуваме по гръцки и заедно ще тръгнем...

Опитваше се да бъде весела, но Никола усещаше колко е напрегната. Не посмя да пита какво ще стане със следването и с натезал от сълзи глас благодари. Дори успя да се засмее.

— Аз пък ти готвя изненада — рече той накрая. — Нещо, което много ще те зарадва като се приберете. А може и да дойда, като ме каниш, аз не смогнах цял живот да мина границата поне веднъж.

Не пожела да ѝ каже каква е изненадата, благодари за поканата и си пожелаха скорошна среща.

Къщата на г-жа Аристидис беше голяма, бяла и много красива, опасана с тераси и много зеленина. Беше в подножието на един хълм, малко отдалечена от селището, но в гаража имаше три коли и пътуването не беше проблем. С едната кола двете домашни прислужници всеки ден пазаруваха. Госпожата си имаше личен шофьор и той я караше на кино, театър или в някой от ресторантите на семейството с приятелки. Третата кола беше на дъщерята, която очакваха да се прибере за новогодишните празници.

Г-жа Аристидис ги настани в една стая, после заедно отидоха до по-близкия ресторант, който се оказа таверна с жива музика. Момчетата, които вечер свиреха и музиката им достигаше чак до морето, приеха радушно Мартин. Той им показа какво може, а само за седмица вече беше научил техния репертоар. Често гостите бяха приятно изненадани и от негови изпълнения на български хитове, макар че предпочитаха своето сиртаки.

Зорница бързо научи гръцки. В началото с малко думи, после — с все повече, тя и госпожа Аристидис разговаряха с часове. Допаднаха си някак, жената също започна по-често да вмъква думи на български. Говореха за какво ли не и най-много за дъщерята, която приличала на Зорница. Разхождаха се с колата из града или, докато Зорница буташе инвалидната количка из алеите на имението, госпожата разказваше за починалия си съпруг, за бизнеса, който имал нужда от мъжка ръка.

— Много сме пътували — сподели тя веднъж. — И в България сме били. Хубава страна е, който я напусне страда за нея.

После се сепна, сякаш е казала нещо, което не е трябвало и побърза да поясни: „Работеше при мен една твоя сънародничка, тя ми е разказвала“.

Зорница често улавяше настойчивия ѝ поглед. Нещо в него я смущаваше, но тя бързо го забравяше. Денят минаваше бързо, но нощем мисълта ѝ я отвеждаше в родния край, в селото на баща ѝ и много често виждаше белия кон — такъв, какъвто го помнеше от детските си години.

Мартин бързо се приспособи към новия начин на живот, но той не тъгуваше за никого в България, тя беше до него. Все по-често започваше да си задава въпроса: „Какво ще стане с нас?“.

Рожденият ѝ ден приближаваше. Зорница реши да не казва, че нейният баща ще им дойде на гости. Искаше да изненада Мартин, пък и г-жа Аристидис, която често я разпитваше за него — сам ли живее, с какво се занимава... Никога обаче не попита за нейната майка. Думите на Зорница, че има само един родител, сякаш ѝ бяха достатъчни.

Никола дойде точно на рождения ден на дъщеря си. Зорница беше помолила госпожата да я освободи за половин ден, за да отиде до близкия град. Щяла да се види с приятелка от България, която пристигала на екскурзия в страната. Много се зарадва, когато съзря високата му фигура сред слизащите от автобуса пътници. Обичаше го безкрайно много! Грабна сака му, прегърнаха се и тайно изтриха сълзите си. После фериботът ги откара до острова.

Бяха решили с Мартин да посрещнат рождения ден в таверната, където той свиреше. Когато пристигнаха в имението младият мъж много се зарадва, че Никола идва на гости. Разпита го подробно как е пътувал. Оказа се, че в автобуса имало българи, които свободно говорели гръцки език и му помогнали да се оправи. Пък и нали Зорница го е чакала...

Госпожа Аристидис я нямаше, беше отишла на разходка с приятелки. Зорница разказа на баща си за нея и докато го настаниха чуха колата да се прибира. После младото семейство отиде да ѝ представи своя гост. Когато отвориха вратата на големия хол, жената вдигна глава. Тогава чуха как Никола си пое дъх, промълви нещо, лицето му изразяваше безкрайно учудване и болка. След секунди се свлече на земята...

Зорница прекара цялата нощ над главата на баща си. Никой не се сети за рождения ѝ ден, защото той едва се размина със смъртта. Беше получил инсулт и сега лявата половина на тялото му беше парализирана. Опитваше се да говори, но нищо не му се разбираше. Зорница отдаваше неспокойствието му на преживяния шок, държеше непрекъснато ръката му и му говореше ласкаво. Той я гледаше и опитваше отново и отново да каже нещо, но все не успяваше...

След десетина дни говорът му се оправи, но ръката и кракът бяха все така безчувствени. Лекарите казаха, че вероятно ще има известно подобрене, но не гарантираха, че някога ще проходи отново.

Измина месец. Госпожата пое всички разноски по лечението на Никола, но не дойде на посещение, за да не го притеснява, както

обясни пред дъщеря му. А той непрекъснато повтаряше, че иска да си умре в България и това още повече разстройваше Зорница. Накрая лекарите я уведомиха, че може да пътува, придружаван от медицинско лице. И пак г-жа Аристидис уреди линейка да го откара до границата.

Зорница и Мартин я последваха с една от колите ѝ. Шофьорът щеше да я върне после. Когато тръгнаха госпожата се разплака и няколко пъти настойчиво попита: „Нали ще се върнете?“.

Изтерзана, Зорница не знаеше какво да отговори, погледът ѝ беше насочен единствено към баща ѝ, но Мартин отговори вместо нея: „Едва ли, сега баща ѝ е най-важният за нас“.

Докато пътуваха, двамата си спомниха, че в близкия до граничния пункт град Мартин има колега от университета. Обади му се, обясни ситуацията. Той ги посрещна, пренощуваха в хотела и на сутринта отидоха в болницата. Приеха Никола, направиха куп изследвания и скенер. Обясниха, че ако си взема лекарствата няма опасност и може да отпътува за своето село. Колегата на Мартин пое ангажимента да ги закара и за да не се чувстват неудобно сподели, че имал работа и щял да пътува така или иначе. Настояха да платят бензина и потеглиха...

ГОЛЯМОТО ИЗПИТАНИЕ

Младото семейство пое грижата за Никола, който остана в леглото и като че ли нямаше желание да оздравее. Често от очите му потичаха сълзи. Така било в началото с всички, прекарали инсулт, каза личният лекар, който дойде да го прегледа. Били много чувствителни... Но Зорница усещаше, че има и нещо друго, което не можеше да разбере. И въпреки че много се зарадва на подаръка за рождения ден, който завари тук, вкъщи, душата ѝ беше стегната.

А подаръкът ѝ беше малко конче — бяло на сиви петна — като онова, което помнеше от детството си. Тя често го прегръщаше и, свряла лице в лъскавата му грива, му разказваше за онзи, другия Вихър... Разбра, че баща ѝ е купил кончето от човека, на когото навремето е продал любимия ѝ кон. Може пък неговата кръв да тече във вените на малкия Вихър, знае ли човек, мислеше тя. И с натежали стъпки се връщаше край леглото на Никола.

Един ден се заслуша в думите, които звучаха от телевизора. Той работеше почти непрекъснато, за да не скучае баща ѝ. Дочу само, че в Гърция от няколко дни имало пожари. Единият от тях бил на острова, където прекараха лятото. Поразиха я думите за големия брой загинали, за изгорели къщи и маслинови гори... Сърцето ѝ спря за миг. „Госпожа Аристидис, как ли е тя?“

Опита да се свърже с нея, но не успя. Опита втори и трети път, но без резултат... Това беше необичайно, защото жената винаги държеше телефона в джоба си. Чу, че баща ѝ вика и отиде при него. И той беше чул новината, защото по лицето му бе изписана паника. Зорница му даде лекарството, премери му кръвното налягане — беше високо.

— Чакай, седни до мен — каза Никола. Макар и със забавен говор мисълта му бе ясна. — Трябва да ти кажа нещо много важно. За Елена, твоята майка...

— Майка ми ли? Елена ли е името ѝ? Ти никога нищо не си ми казвал, освен че била заминала по света да си търси щастието... Защо сега се сети за нея?

— Елена, твоята майка де, ти я познаваш...

Момичето впери поглед в баща си, който трудно намираше думите, а здравата му ръка неспокойно мачкаше завивката.

— Ти я познаваш отскоро — повтори той, а Зорница започна да прехвърля в ума си всички свои познати жени. Изчакваше баща ѝ да каже коя е тя и защо досега не ѝ се е обадила.

— Майка ти е госпожа Аристидис — прошепна Никола. — Когато я видях много се развълнувах. Затова съм и припаднал. После не можех да ти кажа, а и мислех, че няма смисъл. Сега като размислих, виждам, че ти изпитваш нещо към нея. Каквото и да е станало, все пак ти е майка. Иди при нея, виж я. А ако прецениш, че е по-добре за вас, двамата, може и там да останете...

Думите се скъсаха от болката, стиснала гърлото му. Болка за една похабена младост, за едно отлетяло щастие. Страхът, че може да загуби единственото си дете, го смаза за миг, но той стисна зъби. Тя има право да вземе решение, има право на свой живот, който сама да изгради. Зорница трябва да вземе своето решение сама. А неговата се е видяла...

Дъщеря му седеше със затворени очи. Мисълта ѝ препускаше назад, припомни си всичко, преживяно на гръцкия остров, сърцето ѝ чак сега си обясни какво изпитва към жената, която я избра уж случайно между всички други. Усети истината за онова неизказаното, което пораждаше близост между тях двете... Майка ѝ... Някакво ново чувство нахлу в душата ѝ, нещо като обич и ненавист едновременно и един въпрос изкрещя в съзнанието ѝ: „Защо, мамо? Защо?“

Когато Мартин се прибра, вече беше взела решението. Ще отиде сама, той ще остане да се грижи за баща ѝ и за кончето. А тя ще се върне. Непременно. Нейните близки са тук. Нейният дом е тук, в Добри дол. Баща ѝ и Мартин ще я чакат...

— И още нещо, дъще — продължи Никола, съвзел се малко. — Ти имаш сестра и тя е като твоя близначка. Видях я в ресторанта, когато бях дошъл на гости на Славка и Илия. Трябва да се запознаеш с нея...

Мартин я подкрепи в решението ѝ. Каквото и да е станало тя трябва да отиде. На другия ден, след още много несполучливи опити да се свърже по телефона, младата жена замина. Когато прегърна баща си, той и прошепна: „Ти сама ще решиш. Няма да се сърдя...“

Пътуването беше кошмарно. Властите препоръчваха да не се отива в опасните райони, но тя обясни, че майка ѝ е там и че няма връзка с нея. Пожарът на острова бе овладян и може би затова, а може би проявиха съчувствие, но ѝ разрешиха да се качи на ферибота.

Гледката бе по-страшна от видяното по телевизията, от разказите на очевидците. Когато най-сетне се добра до имението Аристидис се оказа, че него го няма. Сякаш никога не го е имало. Черна земя се простираше до хоризонта, който се сливаше с морето...

В полицията ѝ казаха, че имало много изгорели и че Елена Аристидис вероятно е била една от тях. Не е успяла да избяга с инвалидната си количка. Същите сведения са дали преди час и на дъщеря ѝ, която пристигнала от Америка...

Сепна се. Сестра ѝ. Госпожата, т.е. майка ѝ, беше споменала за нея, баща ѝ също я е виждал. „Сега тя е сама — досети се Зорница. — И мисли, че си няма вече никого на този свят. Трябва да я видя, нали съм по-голямата ѝ сестра...“

Откри я в оцелял хотел на другия край на острова. Тук имаше още трийсетина сгради, между които и единият от ресторантите на семейството. Когато почука на вратата на хотелската стая изпита страх от срещата. Затвори очи, после ги отвори и видя срещу себе си... себе си. Косата, овалът на лицето, очите... — сякаш се наблюдаваше в невидимо огледало. Зорница, само че малко по-млада. Момичето стоеше с широко отворени очи и объркано изражение на лицето. А Зорница протегна ръце и я прегърна...

Цяла нощ говориха. Имаха толкова много да си кажат. По някое време Зорница се съвзе и се обади вкъщи — обясни предпазливо ситуацията, помоли Мартин да спести истината пред баща ѝ, да му каже, че ще си дойде след няколко дни.

Никола обаче разбра, по-скоро усети. Много години той пазеше лика на Елена в сърцето си и макар че не бяха заедно знаеше, че е там някъде, жива и здрава и навярно щастлива... Сега усети ледена празнота, която пропълзя в душата му...

Зорница и Деспина имаха много работа. Не можаха да погребат майка си, тя и гроб нямаше да има, защото в руините намериха само изкривените от огнената стихия железни части на инвалидната количка. Наеха адвокат, който се зае да установи останало ли е още нещо от голямото богатство на семейството, освен оцелелия ресторант.

Откриха солидна сметка в една от банките, а отделно на Деспина беше преведена голяма сума, с която да се издържа докато завърши образованието си.

— Всичко, което е останало, е на двете — каза Деси. — Ти си моята сестра. Не искам да се връщам в Америка. Ще живеем заедно тук с теб...

— Не мога — прегърна я Зорница. — В България имам баща, съпруг, имам дом. Там е моята родина...

— Но аз не мога да живея сама, нито съм пълнолетна, за да поема бизнеса на баща си — момичето се разплака, изведнъж почувствало се още по-самотно и нещастно.

Свити в леглото в хотелската стая те заспаха, без да стигнат до някакво решение. На сутринта Зорница предложи:

— Ела с мен в България. И там ще продължиш да учиш. Някой тук ще поеме ресторанта, а след време ще решим какво да правим по-нататък...

Деспина се съгласи. Дадоха под наем заведението на досегашния управител и след ден — два заминаха за България. Чакаха ги Никола и Мартин. И кончето Вихър. Решиха поне седмица да не мислят за бъдещето, да не правят сметки и да не кроят планове. Да оставят времето да поутоложи, доколкото е възможно, болката...

... Една сутрин всички заминаха в града, а когато се върнаха изглеждаха някак по-весели и обнадеждени. Мартин си беше намерил работа. Деспина щеше да прекъсне за една година образованието си, докато научи български. Никола трябваше да постъпи на балнеолечение — беше възвърнал частично чувствителността на засегнатата от инсулта ръка. А Зорница? Предстоеше й нещо още по-хубаво — щеше да стане майка.

Какво ги очакваше в бъдеще? Трябваше да се научат да живеят за мига, без да правят велики планове. Дали щяха да останат в България или да заминат за Гърция?

Едно беше сигурно — щеше да се роди нов живот, нова надежда — навярно с името Никола, когото в Гърция ще наричат Никос... Животът продължаваше...

ДА СЕ РОДИШ ОТНОВО

— Ако всички в хосписа бяха като Елена щеше да е много лесно — застанала край прозореца младата медицинска сестра Мария говореше на своята колежка. — Лошото е, че тук ще си умре, а нито е толкова стара, нито е толкова болна. Как пък никой не я потърси след пожара... Ако не беше изпаднала в това състояние можеше да ни разкаже... Когато я докарали, изгарянията ѝ били вече излекувани, но психически никаква я няма. Само името си знае. От време на време казва по нещо на непознат език, ама като не го знам...

Свита на леглото си в малката стаичка сакатата жена по цял ден мълчеше. Колкото и да я разпитваха тя не помнеше нищо, не знаеше коя е, нито откъде е. Социалните служби бяха поели издръжката ѝ в хосписа, но нямаха никакви сведения за нея. От болницата бяха ги уведомили, че двама чужденци я закарали след пожара на близкия остров. Но от обясненията им в приемното отделение разбрали само името ѝ — Елена. Чужденците не знаели гръцки, никой от дежурните медици не знаел английски. Решили, че при посещението им на другия ден ще говорят на спокойствие и ще установят самоличността ѝ. Само че двамата мъже не се върнали...

... Нощем Елена се събуждаше с вик. Сънуваше един и същи сън — как се опитва да излезе от някаква стая, а пламъците протягаха огнените си езици към нея. Пред очите ѝ беше все горящото перде, което пада като разтопен метал на пода... Това бе истинско, не беше сън, но повече тя не си спомняше. Чу, че я наричат Елена, но това име нищо не ѝ говореше. Испитваше силни болки в краката си и когато се опитваше да ги докосне всеки път с огромна изненада откриваше, че тях просто ги няма. А я боляха...

И още нещо я мъчеше понякога. Някаква огромна кола бясно летеше срещу нея, чуваше трясък и после тъмнината я поглъщаше. Там, в тъмното нямаше нищо. И болка нямаше. Денем мълчеше, ту объркана и тревожна, ту безразлична към всичко наоколо. Не питаше. А и никой нея не я питаше, никой не идваше. Беше сама и самотна, но

не страдаше. Не мислеше, не си задаваше въпроси и не търсеше отговори...

А беше толкова близо до истината. Когато пожарът обхвана острова и имението Елена бе сама. Двете прислужници бяха заминали на пазар и уплашени от ставащото така и не се върнаха. Тогава тя седеше до прозореца и наблюдаваше една яхта, която се полюшваше в морето. Беше на двама руснаци, които наскоро си купиха къща на острова. Дойдоха веднъж при нея — интересуваха се от производството на зехтин, а нейната фабрика беше печеливша. Предложиха ѝ съвместен бизнес и си насрочиха нова среща. Точно в този ден...

Когато пламъците обхванаха имението те тъкмо идваха за среща с нея. И докато тя паникьосана се опитваше да потърси помощ по телефона, те просто нахлуха в горящата вече стая грабнаха я на ръце и тичайки се добраха до колата. После с яхтата я откараха до другия бряг и в близката болница. В суматохата я сложиха на една носилка, опитаха се нещо да обяснят, но лекарката разбра само, че се казва Елена. А и нямаше какво да се обяснява, то се виждаше и жената бе поета от спешния екип. До вечерта мъжете напуснаха страната на път за Русия...

Едва на третия ден, когато опасността за живота на Елена отмина, персоналът на отделението взе да се споглежда — никой не идваше, не питаше за жената инвалид, прикована към леглото...

При огледа на имението след седмица полицаите намериха инвалидната количка, полуразтопена и разкривена в руините. Записаха Елена в графа „изчезнали“, но никой не си помисли, че може да е жива. Огънят беше настигнал бягащи здрави хора, как би могла тя и то без инвалидната количка да оцелее?

Когато дъщеря ѝ пристигна, научила за нещастieto от телевизията, завари зловеца и отчайваща гледка. Огънят беше погълнал всичко...

Никола, макар и бавно, възстанови донякъде способността си да ходи. Вече говореше все по-добре и често, подпирайки се на патериците, отиваше при кончето. И то се казваше Вихър, като онова от детството на дъщеря му. Вечер надълго умуваха с Мартин какво да

правят и веднъж младият мъж като го гледаше с колко любов се отнася към животното, попита:

— Чичо Никола, защо не направим една конеферма? Вярно, в завода вземам някакви пари, но там няма перспектива за развитие...

— Лесно е да се каже — отвърна той. — А пари откъде? Но нека помисля...

Цял месец му трябваше на по-възрастния мъж да осмисли идеята. Мартин беше убеден, че няма да може да изхрани семейството със заплатата, която получаваше, бременността на Зорница напредваше. Затова двамата проведоха още не един и два разговора. Ако събират една година наема от ресторанта в Гърция и ако и Деспина е съгласна, може да започнат и да си стъпят на краката.

Зорница реши, че може да помогне с една изложба. Напоследък разни новобогаташи взеха да се обръщат към изкуството — по-скоро от снобизъм, но посещаваха галерията в големия град и купуваха по нещо от младите художници. Дори спонсорираха някои от тях.

И тя се захвана. Рисуваше каквото ѝ хрумне, но все не можеше да изличи от паметта си ужаса, който изживя в Гърция. Така се родиха няколко картини, на една от които тя бе нарисувала майка си.

„Мама“ — трудно бе да произнесе тази дума, но имаше нужда да я повтаря. Спомените за времето, прекарано с нея ѝ навяваха много тъга и болка... И всеки път, когато усещаше как рожбата ѝ помръдва, тя повтаряше думата „мама“...

Изложбата мина успешно. Деспина, вече понаучила български език, развеждаше посетителите. Мнозина се застояваха пред портрета на Елена и картините, изобразяващи пожара на гръцкия остров — така, както го бе видяла в представите си сестра ѝ. Натъжено, момичето сподели с някои от присъстващите журналисти какво се беше случило. Много от картините бяха изкупени, а отзивите в медиите бяха повече от добри. Дори един гръцки вестник помести информация за младата художничка и за драмата, свързала завинаги живота ѝ със съседната страна.

Вкъщи всички се радваха — и Зорница и Деспина, и Мартин, и Никола. Като че ли се роди надежда за нещо по-добро...

ЧУДОТО НА ЕДНА ОБИЧ

Евгения работеше в Гърция от няколко години. Първо се грижеше за болни възрастни хора. Беше трудно, докато научи гръцки. На няколко пъти мислеше да се върне в България, където я чакаха двете ѝ деца, но мисълта, че няма да си намери работа я спираше. Те и престарелите ѝ родители чакаха да им изпрати някакви пари. Забрави, че има две висши образования и когато най-после получи работна виза реши да остане още, дори мислеше да прибере и децата си тук. Доби опит в новата си професия и когато разбра, че в хосписа търсят болногледачка веднага подаде молба. Взеха я. Попадна на втория етаж, където имаше тежко болни. Впечатли я една жена в инвалидна количка. Беше мълчалива и явно не очакваше нищо и никого.

Когато Евгения ѝ носеше храната, тя почти не я докосваше, но понякога тъжно ѝ се усмихваше. Веднъж, докато сменяше спалното бельо, болногледачката я чу нещо да си говори. Заслуша се. „Бог ме наказва, но си го заслужих“ — отчетливо каза жената.

— Ти откъде знаеш български? — изненадано я попита Евгения. — Да не си българка?

Елена я погледна с празен поглед, но нищо не каза. Думите ѝ сякаш увеличиха вниманието и състраданието на Евгения. Тя разбра, че има нещо неясно около Елена и всячески се опитваше да ѝ помогне. Започна да ѝ носи разни лакомства, да присяда до нея, държейки ръката ѝ, да ѝ говори на български. Елена се заслушваше, но почти не реагираше, само понякога плачеше безмълвно.

... В хосписа някой бе донесъл стари вестници. Като не е четен, значи не е стар — си мислеше управителката и ги оставяше в трапезарията. А болните възрастни хора, които можеха да се движат сами, понякога, обзети от носталгия по живота навън, им хвърляха по един поглед.

Един ден Евгения взе няколко, каза, че прозорците най-добре се чистят с вестници и влезе в стаята на Елена. Докато бършеше стъклата и си припяваше, чу, че жената в леглото нещо говори, сочейки вестника на масата. „Искаш да го прочетеш ли?“ — попита я

санитарката и ѝ го подаде. После продължи своята работа. Изведнъж Елена заплака — протяжно и с пълен глас. Евгения уплашена хукна да търси медицинската сестра.

След час всички в хосписа вече знаеха историята на Елена. Статията за изложбата на Зорница и снимките, които чрез журналистическия обмен бяха стигнали дотук, сякаш съживиха паметта на сакатата жена и изведнъж отприщиха желанието ѝ да говори. Седнала в инвалидната количка в трапезарията тя разказваше и разказваше, а медицинският персонал и болните, които можеха да се движат, я слушаха прехласнати. Разказът ѝ бе като тъжна приказка...

ДВОЙНА РАДОСТ

Наближаваше раждането на бебето. Вече знаеха, че е момче, знаеха, че ще е Никола. Бъдещият баща гордо споделяше в завода, Деспина, която вече работеше като лелка в детската градина, купуваше каквото ѝ харесва за чакания с много обич племенник и го трупаше в една от стаите. А Никола се дотъртяше в патериците до кончето Вихър, прегръщаше го и плачеше от щастие. Зорница рисуваше, макар че вече ѝ беше трудно — и права, и седнала усещаше, че денят наближава, а тя искаше да подготви следващата изложба. После нямаше да има време...

Един ден на вратата се почука. „Чичо Никола, тук ли сте? Нося ви нещо...“ — беше едно момиче от селската поща. „Не е на български, ама Деспина ще го разбере“ — добави то, подавайки някакво писмо и побърза да се похвали: „Аз започнах да уча английски, после сама ще ви превеждам...“

Никола пое писмото притеснен. Не обичаше неканени и нечакани вести, какво ли пък ще е това? Огледа го и реши да не го дава на Зорница — ами ако е нещо лошо? Чак вечерта, когато се събраха и четиримата край масата, той го подаде на Деспина. Всички се умълчаха, а момичето с треперещи ръце отвори плика. Беше от хосписа...

... Двете сестри се бяха прегърнали, притихнали в общата си радост... Мартин тъпчеше около тях, готов да подаде хапче или вода ако се наложи. А Никола седеше, ръцете му трепереха, галейки листа с непознатите думи. Елена беше жива и питаше ще я приемат ли, ако дойде в България. След толкова години... Неговата Елена...

Деспина замина за Гърция. Зорница вече не можеше да пътува, очаквайки първата си рожба, Мартин не смееше да поиска отпуска, за да не го изненадат с уволнение. А Никола просто нямаше сили. Толкова емоции го бяха завладели, но за щастие бяха все хубави. Доколкото можеха, тримата стягаха къщата за скъп гост.

— Татко — колебливо го попита един ден дъщеря му. — Ти нали ще приемеш мама? Тя е много виновна, но аз вече съм ѝ простила. Моля те, прости ѝ и ти. Знам, че е причина за съсипания ти живот, но отсега нататък всичко ще бъде наред... От теб зависи...

В очите ѝ се четеше молба, и тъга, и радост. И мъдростта на една бъдеща майка. Никола не каза нищо. Рано беше, първо ще трябва да си поговорят с Елена. Не смееше да таи надежда, въпреки че никога, след като ги изостави, той не се влюби. Но тя, какво ще каже тя?

Деспина се обади една вечер. „Утре тръгваме — съобщи тя. — Може би ще преспим в някой хотел като минем границата, за да не се уморява, но тя много бърза да пристигнем...“

През нощта болките на Зорница започнаха. И уж бяха готови, настана суматоха. Най-послед дойде линейката. Мартин придружи Зорница, притеснен повече от нея. Никола остана сам. В главата му се завъртяха мрачни мисли: „Ами ако и внучето ми се роди глухо? Вярно медицината е напреднала, но... А какво ще стане като дойде Елена? И колко време ще остане?“

Не смееше да помисли дори, че тя може се връща завинаги. Сигурно ще се порадва на внучето и ще си отиде. Както някога...

— Никола, тук ли си?

Баба Милка, съседката, потропа и хлътна забързана в стаята. — Видях линейката и си помислих да не е за тебе дошла. Пък то за хубаво било... Ама ти не се притеснявай, всяка жена минава през това. Болката не е болка, щом идва дете на бял свят...

Приседна до него и както се усмихваше, току приплака.

— Късметлия си ти. Семейството ти порасна, а аз така, като кукувица ще си остана до края. Едно дете имам и то замина в чужбина. Уж за кратко, пък каква стана тя. Ожени се за испанка и там ще си остане. Ще си видя ли внуците и как ще си говорим, като не им знам езика?

Никола я гледаше, но думите ѝ не стигаха до съзнанието му. Май беше вдигнал кръвното, усещаше стягане във врата и сърцето му биеше по-бързо от друг път. Баба Милка го погледна — лицето му беше зачервено и доста напрегнато.

— Да ти подам ли едно хапче за кръвното? — уж попита, пък скочи чевръсто, без да дочака отговор и взе да рови в чекмеджето. — От тия в синята кутийка ли?

Подаде му и чаша вода. Никола я пое и тъкмо беше отпил глътка — две телефонът звънна. Мартин се обаждаше да каже, че всичко е наред и до сутринта бебето ще се роди.

Изпиха с баба Милка по един чай от маточина, успокоявала била, каза жената. После тя си отиде, а Никола остана сам с мислите си. Нямахше да заспи, затова се запъти към конюшнията — да си поговори с Вихър и да му каже хубавата вест...

Слънцето тъкмо беше обагрило небето с първите си лъчи, когато се обади Зорница: „Татко, честито...“. Никола заплака от щастие. Внучето беше дошло... Привечер Мартин пристигна и Никола жадно заслуша обясненията му, представяйки си как изглежда детето. Накрая Мартин извади телефона си и показа първата снимка на своя син.

Сърцето на дядото прескочи един удар. Загледа се прехласнат. Стори му се, че малкият Никола прилича на... Елена. И в този момент чу клаксон от улицата. Едно такси беше спряло и Деспина помагаше на майка си да слезе, приближавайки инвалидната количка до вратата...

Никола застана на прага. Нещо ново се случваше в живота му, различно от досегашния. И на душата му стана светло и спокойно... Като че ли всичко си дойде на мястото.

След като настаняха Елена в една от стаите на първия етаж, за да може по-лесно да излиза на двора с инвалидната количка, Деспина каза, че отива да подрежда детските дрешки за изписването на бебето. Пътувайки, тя се беше свързала със сестра си и разбра, че всичко е минало добре. Всъщност искаше да остави Елена и Никола сами — имаха да си говорят много и надълго.

Седяха един срещу друг — той на стола, подпрял патериците встрани, а тя — в количката.

— Вече сме половин човеци — с горчивина промълви Никола.

— Аз съм половин човек, ти си цял и ще се оправиш — продума Елена. — Аз съм виновна за всичко, което ти се случи. Дойдох да искам прошка. Може и да не ми простиш — ще те разбере. Виновна съм, защото предпочетох на мен да ми е добре, свят да видя, а ти толкова години си се борил с живота и с глухотата на детето ни. Благодаря ти, че си й бил и баща, и майка...

Никола я гледаше и болка сковаваше душата му. Беше си тръгнала преди 23 години... Животът беше оставил отпечатък върху лицето ѝ, черната ѝ някога коса тук-там сребрееше. Не смееше да погледне към одеялото, покриващо липсващите крака от коленете надолу. Тя сама заговори за това:

— Две години след като заминах за Гърция гледах възрастни хора. После се запознах с бащата на Деспина. Заживяхме заедно. Родил се Деспина, той ѝ даде името си. Всички ме наричаха г-жа Аристидис. Като че очакваше нещо лошо, направи и завещание. Преди години ни помете ТИР на пътя. Той загина, оставяйки ми всичко, а аз загубих краката си. Писано ми било да плащам за греховете си. За големия грях към теб и Зорничка...

Дълбоко стаената ѝ мъка се отприщи и едва сега Елена се разплака. Никола мълчеше, не знаеше какво да каже. Когато звънна телефонът той бързо грабна. „Татко — обаждаше се дъщеря му. — Чуй го, татко“. Тънкото треперещо гласче изпълни сърцето му с някакво ново, непознато чувство, той подаде телефона на жената до него и видя как лицето ѝ се преобрази.

„Не съм аз този, който ще раздава правосъдие — помисли си. — Защо детето да не познава своята баба?“. Сърцето му вече беше взело решение. Нямаше нужда да мисли. „Остани — каза той. — Нашата вече се е видяла, но момичетата ще бъдат щастливи да си с тях. И внучето“.

Елена се наведе и внезапно целуна ръката му. Навън вече зазоряваше...

ДЕСПИНА

Когато изписаха Зорница и малкия Никола къщата се изпълни с щастие. Никола се взираше в очите му и търсеше дъщеря си в тях. Един ден, когато беше сам с него в стаята, почука силно на шкафа и то трепна. „Чува — отдъхна си с облекчение той и се наведе над малкото легло — И на теб дядо ще ти купи конче, бяло, като на мама“.

Елена продаде чрез посредник изгорелия имот на гръцкия остров и настоя Мартин и Зорница да вземат парите. На нея не ѝ трябвали. Така се сбъдна мечтата им — построиха конюшня, купиха още десетина коня и откриха школа за езда. Щяха да учат деца с увреждания да яздят...

Деспина кандидатства в най-близкия университет. Избрала бе бъдещата си професия — щеше да се посвети на туризма. Когато беше свободна работеше като екскурзовод в една туроператорска фирма. Предпочиташе дестинациите до Гърция... Имаше и една любима — остров Св. Ахил, който се намира на около 250 км западно от Солун. Пътуването беше дълго, но красивата природа и топлия глас на Деспина увличаха екскурзиантите. Тя им разказваше, че там са развалините на средновековния български град Преспа с базиликата „Свети Ахил“, в която в 1965 година Николаос Муцопулос открива погребението на цар Самуил.

В тази базилика Самуил е бил ръкоположен за български цар и пак там е бил погребан заедно с част от своите ослепени от жестокия Василий Българоубиец воители.

На това място Деспина се чувстваше повече българка, а когато водеше група в Атина и им разказваше за Акропола гордостта, че е гъркиня, беше голяма.

Завинаги запомни и едно уж обикновено преживяване. Една лятна вечер, тъкмо бяха спрели за малко на паркинга под Акропола и изведнъж оттам се разнесе музика. Облени от разноцветни светлини руините бяха дали подслон на оперно представление. Всички затаиха дъх — не можеха да присъстват на концерта, но останаха докато той не свърши, омагьосани от красотата на видяното и чутото.

По някое време към Деспина се приближи мъж с брада, който едва ходеше. Подаде ѝ маслиново клонче и каза на гръцки: „Бог е един за всички. Трябва да се обичаме и да не си мислим злото“. Момичето благодари за клончето и му върна жеста с картичка, на която бе изобразен Рилския манастир. После, когато се прибра в България, тя постави клончето във ваза с житни класове. А Зорница, влизайки в стаята, погледна и каза: „Хляб и мир — чудесно си ги съчетала“.

Една от дестинациите включваше и острова, където беше минало детството на Деспина. Следите от големия пожар бавно избледняваха, но щяха да минат години, докато хората, които го преживяха, щяха да забравят. В незасегнатата част от него бе и нейният ресторант. Елена така бе решила — тя беше родена тук, трябваше да се връща понякога. А когато екскурзиантите тръгнаха из магазините, Деспина отиваше до мястото, където някога беше нейният дом. Новият собственик беше посадил маслинови дръвчета и тя се радваше на крехките им стъбла...

Тук, на острова, срещна Янис — красиво момче, което беше влюбено в морето. Когато тя идваше, прекарваша всяка минута заедно. А когато беше в България се случваше да си говорят по телефона цяла нощ. „Остани“ — казваше ѝ той всеки път, когато идваше с поредната туристическа група. „Не мога — отговаряше момичето. — В България са майка ми и сестра ми. И малкият ми племенник, и чичо Никола“.

Но очите ѝ казваха друго и щастлив, Янис продължаваше: „Ако ти не останеш, аз ще дойда. Ей къде е България“.

Туристическият сезон вече почти бе отминал, когато се случи нещо неприятно. Екскурзията беше до Одрин. След като разгледаха най-интересните места в града, автобусът остави туристите пред хотела. Сутринта натовариха куфари и чанти в багажника и тръгнаха на пазар. След това щяха да потеглят за България.

Привечер стигнаха границата. Автобусите не бяха малко и проверката на документите се забави. Притъмняваше, когато най-после се отправиха към вътрешността на страната. Насрещното движение беше интензивно — гастарбайтерите, работещи предимно в Германия, се връщаха по домовете си.

Ударът дойде изневиделица. Всички дремеха уморени, когато изсвириха спирачки и всички политнаха напред. Лека кола се беше ударила странично в автобуса. Нямаше тежко пострадали екскурзианти, само няколко дребни травми и голямата уплаха.

Шофьорът на леката кола, уморен от дългия път, беше задрямал и се бе отклонил в насрещното платно. За щастие водачът на автобуса бе успял да избегне челния удар, но една жена от колата беше закарана спешно с линейка в най-близката болница.

Случката накара Деспина да се замисли за това колко кратък е животът всъщност и че той трябва да се изживее възможно най-пълно. И някак си съзнанието ѝ избистри едно прозрение, което досега не беше узряло — че връзката ѝ с Янис не е просто приятно преживяване, а нещо повече...

... Наближаваше Коледа. Всички щяха да я посрещнат в пълния с радост дом. Никола вече беше заменил патериците с бастун и по цял ден прекарваше в конюшните. С Мартин вечер умуваха как напролет ще открият школата и дали да не монтират бунгала за децата, които щяха да дойдат. Зорница се занимаваше с малкия си син, който вече се опитваше да прави първите си крачки и когато уморен заспиваше, тя заставаше зад статива. Очакваше я много работа до откриването на поредната ѝ изложба.

Деспина ходеше на лекции и учеше за изпити. Често я чуваха да се смее, говорейки на гръцки по телефона. Елена прекарваше повечето време на инвалидната количка до прозореца, загледана в балкана насреща. Здравето ѝ беше доста крехко, но настояваше да гушне внучето си и тогава беше цяло удоволствие да ги гледаш.

Малко преди големия празник Деспина се умърлуши. Янис от доста време не отговаряше на позвъняванията ѝ. Един ден майка ѝ я погали по ръката, докато тя ѝ подаваше лекарствата. „Иди до Гърция. Така само се измъчваш. Потърси го и ще разбереш какво се е случило“. После въздъхна тежко. Напоследък дишането ѝ беше все по-трудно. Обгазяването по време на пожара беше увредило белите ѝ дробове и тя често посягаше към инхалатора. „Човек сам си прави щастието — продължи тя. — То не идва само, трябва да се бориш за него. И да цениш всеки миг“.

Деспина сякаш само това чакаше. След два дни замина. В навечерието на Коледа се обади, че се връща. Изненада ги на Бъдни вечер. Почука се и когато отвориха тя побутна един смутен млад човек пред себе си. „Това е Янис — каза забързано. — Ние ще се женим“.

После прегърна всички. „Така решихме“ — допълни тя, а Янис попита нещо, което тя побърза да преведе. „Пита далече ли е Черно море“. Засмяха се силно и събудиха малкия Никола. Дядо му го взе, подаде го на Елена и застана до нея. Така изглеждаха като на снимката, която той пазеше от много години. Двамата с малката им дъщеричка...

На масата бе весело. Обясняваха на Янис как в България се прави Бъдни вечер и какво означават сламката, бобеното зърно, пъпката от дрян и паричката в питката. Елена не се чувстваше много добре, но не каза на никого. След полунощ чуха песента на коледарите. Посрещнаха ги с радост, дариха ги богато и най-сетне къщата утихна...

На сутринта Елена не се събуди. Беше изпаднала в кома, така каза докторът, преди линейката да я откара. Никола прегърна момчетата, които заминаха с нея и отнесе болката си в конюшната. Там никой нямаше да го види, че плаче за голямата си неизживяна докрай любов. Върна се след минута. Мартин и Янис тъкмо потегляха с колата към болницата. Той трябваше да остане при внучето.

„Аз си бях намислил да му купя конче, пък то вече дошло. Едно такова бяло... Вихър станал баща нощес...“

Момчетата не го чуха от шума на потеглящата кола, но малкият Никола се усмихна, сякаш разбра, че е получил коледния си подарък. А дядо му го прегърна с обич: „Ех, сине...“.

ЕЛЕНА

Дойде пролетта. Деспина и Янис вече бяха семейство. Не направиха голяма сватба, както замисляха в началото, защото тя още тъгуваше за майка си. Често пътуваха до Гърция. „Проблеми с ресторанта“ — обясняваше Деси, но сестра ѝ долавяше, че има още нещо. Не настояваше. Очакваше, че когато му дойде времето, сестра ѝ ще сподели.

— Како — започна тя един ден, когато се оказаха сами в къщата. — И ние с Янис искаме да имаме дете, но не се получава. Правихме куп изследвания, ходихме при най-добрите специалисти. Казаха, че мога да износя плода, но ми трябва донорска яйцеклетка.

Не се втурна в подробности, но това беше достатъчно, за да се свие сърцето на Зорница. Прегърнала малкия си син тя две нощи не спа, мислейки за Деспина. На третата проведеха дълъг разговор с Мартин. Накрая стигнаха до общо решение. На другия ден изчака докато баща ѝ и малкият Никола отидоха при конете, за да ги пуснат на поляната до близкия язовир и почука на вратата на младото семейство. Дватамата се канеха отново да пътуват до Гърция и стяха куфарите.

— Искам да ви кажа нещо — започна Зорница. — Дватамата с Мартин го решихме.

Те вдигнаха глави и я погледнаха въпросително.

— Решихме, че ако искате аз мога да стана донор. Нали сме сестри, децата ни ще бъдат повече от братя...

Деспина и Янис я гледаха невярващо. Много бяха умували, но този вариант беше най-смелото и неочаквано за тях решение. Двете жени само се прегърнаха. Нямахше нужда от много благодарности. Те се усещаха в радостните сълзи...

... В началото на лятото дойде радостната вест. Голямото семейство на Никола очакваше ново бебе. Радостта на всички беше огромна. Всеки ден мъжете бързаха да отидат на строежа в близост до старата къща. От пролетта бяха започнали да градят нов дом. Трябваше да го завършат, преди да дойде зимата, за да посрещнат

напролет в него второто внуче на дядо Никола — бебето на Деспина и Янис.

Животът влезе в нормалните си релси. Мартин продължи обучението в езда на няколко деца от града. Родителите им ги докарваха два пъти в седмицата и обясняваха, че лекарите дават големи надежди за подобрене на здравословното им състояние. Младият мъж четеше непрекъснато, срещна се със специалисти, искаше да разбере колкото се може повече за техните заболявания. Зарадва се много, когато забеляза, че те проявиха интерес към конете, контактуваха по свой начин с тях и с удоволствие се учеха да яздят.

Деспина вече не работеше като екскурзовод, учеше непрекъснато и се яви предварително на няколко изпита за следващата година. Янис пътуваше веднъж в месеца до Гърция и бързаше да се прибере в България, за да участва в строежа на новия дом на семейството. Вече бяха взели решение с Деси — лятото ще бъдат в Гърция, а останалото време — в България.

Никола и внукът му прекарваха много време с конете. Малкото момче беше щастливо със своето конче — бяло като баща си. Нарече го Вихър и заради това се научи бързо да произнася „р“. Дядо му не смееше да сподели с никого, но имаше една мечта — ако бебето е момиче да го кръстят Елена. Знаеше, че неговите родители ще изберат името и дори не се надяваше желанието му да се сбъдне.

Коледа дойде малко тъжна. Беше минала година откакто Елена ги беше напуснала. Подредиха богата трапеза и към края на вечерта Деспина колебливо се обърна към Никола, стиснала здраво ръката на сестра си: „Бях на видеофон — бебето ще е момиче. Искане ми се да носи името на нашата майка. Надявам се да си й простил грешките...“

Никола въздъхна и кимна усмихнато. Беше щастлив. Елена се връщаше в неговия живот. Този път завинаги...

РАЗДЯЛАТА

Сякаш неусетно бяха минали две години. Малкият Никола, вече 4-годишен, обичаше братовчедката си Ели и се грижеше за нея с удоволствие. Радваха се на Вихър и всеки ден настояваха пред дядо си да ги заведе на Голямата ливада под язовира, където Мартин провеждаше своите занимания с децата.

Зорница получи покана да направи изложба във Франция и се готвеше за нея от половин година. Дали щеше да завладее сърцата на парижани със своите картини?

Деспина и Янис разкриха своя туристическа агенция и непрекъснато пътуваха между България и Гърция. Засега разполагаха само с един автобус, но се надяваха постепенно фирмата да се разрасне.

Никола изживяваше спокойно старините си. Беше постигнал мир със себе си. Радваше се на всеки изгрев и на всеки залез. И на внуците. Беше щастлив. До един летен ден, когато се случи нещо неочаквано.

... Валеше, с редки спирания, вече цяла седмица. Земята прогизна, реката течеше бурна и мътна, повлякла дънери и боклуци...

Мартин замина сутринта за града — трябваше да купи фураж. Деспина, Янис и Елена бяха в Гърция и до вечерта щяха да се приберат. Искаха всички да бъдат заедно на другия ден, когато Никола щеше да навърши 70 години. Не помнеше някога да е празнувал рожден ден, не му беше до това в трудните и самотни години. Но сега се радваше, че децата му са се сетили. Все пак ставаше на 70 — достоен юбилей. Беше спазарил едно късно агне от овчар в селото. А Зорница още от сега шеташе из кухнята.

Никола стоеше до прозореца и гледаше навън. Скоро облаците се разкъсаха, слънцето се усмихна между тях и дъждът спря.

— Ще ида да нахраня конете — рече той. — Не са излизали от няколко дни, ще ги пусна малко да потичат...

— И аз искам, дядо — обади се неговият внук. — На Вихър му е домъчняло за мен.

— А на теб не е ли? — усмихна се възрастният човек. — Утре ще отидем, дядовото. Сега там е мокро и кално. Пък и сигурно пак ще завали. А и кой ще пази майка ти? Сама ли да я оставим?

Детето прие сериозно заръката на своя дядо и важно се отправи към кухнята, а той тръгна надолу към Голямата ливада, която се намираше на около километър от селото. Обичаше да ходи там още от дете, защото беше равна и просторна. После и овцете караше на паша на същото място — тревата беше по-буйна и по-зелена от другите места. А край реката бяха и градините на неговите съселяни. Децата често си откъсваха по някоя краставичка или беряха зелена царевица, палеха огън и я печеха на жарта.

Горе, на стръмното, където беше селото, нямаше вода преди години и той смътно си спомняше как баба му отиваше с кобилица и менци чак до реката, до близкото изворче. Все се шегуваше, че надолу припка, а нагоре — пълзи. И дрехите перяха пак в реката. После през годините прокараха водопровод, асфалтираха и главната улица... И най-доволни от това бяха майка му и останалите жени.

И още нещо си спомни Никола. Баба му, останала два пъти вдовица — веднъж на 21 и втори път — на 50 години, беше силна жена. Сама отгледа децата си, ореше с двете крави и държеше ралото здраво, по мъжки, а Никола ги водеше отпред. Придружаваше я през зимата да събират изсъхнали пънове, които старата жена наричаше „пенюги“. Изкопаваха ги, товареха двуколката и докато снегът навън навяваше, пъновете тлееха в огнището. А тя му разказваше приказки...

Спомените нахлуваха един след друг и Никола се изненада, че от години не се е сещал за своето детство. Неусетно стигна до конюшнията. Пусна конете да потичат и те радостно запрепусаха към реката. Той зареди яслите със сено и излезе навън. Пак беше започнало да вали. Тогава чу бученето... „Реката!“ — тази мисъл проряза съзнанието му. Осъзна опасността за конете и куцукайки, забърза напред, без да гледа къде стъпва.

Нещата се развиха за секунди. Високата водна стена се появи внезапно, излезе от коритото и заля всичко наоколо. По пътя си помете повечето коне и ги повлече в мътните си води надолу. Никола се вцепени. В съзнанието му проблесна мисълта, че може язовирната стена да се е скъсала. Усети опасността, но направи още няколко крачки с мисълта да помогне някак на конете. Тогава дойде още по-

голяма вълна и земята под него се срива. Имаше време само да си поеме дъх и започна неистово да се бори със страховито бучащите мътни талази...

В един миг съзря и по-скоро почувства до себе си Вихър, който също се мъчеше да стигне до брега. Усетил близостта на животното, инстинктивно се хвана за гривата му. Конят на няколко пъти се скриваше под водата, после подаваше глава, устремен към спасителния бряг. Никола поемаше глътка въздух и двамата заедно се мъчеха да се доберат до по-ниските води.

Накрая излязоха залитайки и паднаха на крачки от ледената мътна стихия. Конят беше спасил своя стопанин от коварната прегръдка на реката, но не можа да му вдъхне повече живот. Никола получи втори инсулт...

ТРУДНО РЕШЕНИЕ

... Беше минала седмица от трагедията. Двете семейства седяха една вечер и разговаряха за бъдещето. Никола и Елена играеха край тях, но игрите им бяха тихи. Без да разбират добре какво се е случило, те инстинктивно усещаха, че не трябва да са шумни. От време навреме момченцето тревожно поглеждаше към своите родители.

— Не знам как ще се съвземем, всичко загубихме за миг — Зорница говореше повече на себе си, но сестра ѝ и Янис я слушаха внимателно.

— Много мислихме — допълни Мартин — Май единственият начин да оцелеем, е да емигрираме. Не ни се иска, но тук ще ни трябват години, за да направим това, което бяхме замислили и на което посветихме времето си досега. Може би е по-добре да заминем...

— А дядо и Вихър тук ли ще останат? — изненадващо попита синът им, застанал, без да забележат, до стола на баща си.

И четиримата го погледнаха изненадано. Мълчаха дълго, но детето сякаш не чакаше отговор. То беше им дало една тежка задача за решаване. И трябваше да мислят още, и още...

... Поредната безсънна нощ бавно отминаваше. Зорница и Мартин лежаха, вперили поглед в тавана. Мълчаха, но мислеха едно и също. Чакаше ги неясно бъдеще. Тук щяха да останат близките хора, бащиният дом, родната земя, приютила загубените завинаги родители. Тук щеше да остане тяхното детство и детството на сина им. Някъде там, в неизвестното, трябваше да започнат всичко отначало, но без да има на какво и на кого да се опрат. И детето им да расте, без да познава своите корени...

На сутринта малкият Никола задърпа баща си: „Ставай, тате, чичо доктор е дошъл да види Вихър. Нали ще оздравее счупеното му краче, тате?“

Мартин го прегърна: „Ще оздравее, сине. И ще купим още кончета“. А Зорница продължи мисълта му: „Ще започнем всичко отначало. Ти нали ще ни помагаш?!“

Детето ги погледна и се засмя. Не разбираше какво става, но почувства, че родителите му са по-спокойни, взели своето трудно решение. Бяха млади и силни и знаеха, че ще го изпълнят. Тук, на родна земя...

ЧАСТ ВТОРА

ПРОИЗШЕСТВИЕ НА ГРАНИЦАТА

Застанала до един от прозорците в хола, Деспина се любуваше на цъфналите дървета. Новата къща беше вече готова и младото семейство се нанесе в нея наскоро. Зорница предпочете да останат с Мартин и сина им в старата, свързана с най-свидните ѝ спомени от детството. След малко дворът се огласи от смеха на двете деца — нейното и на сестра ѝ. Елена бе по-малка от Никола, но ги свързваше нещо повече от общия им интерес към конете и волните игри.

Често, като ги видеха заедно, хората питаха: „Вие брат и сестра ли сте?“. Най-често отговаряше Никола: „Братовчеди сме“. И беше истина, но и нещо повече. Но това знаеха само техните родители. Когато Зорница дари на Деспина своя яйцеклетка се бяха разбрали това да си остане семейна тайна.

... Деспина се усмихна. Беше щастлива майка и знаеше, че докато е жива ще бъде благодарна на своята сестра за това дарено щастие. При голямото наводнение, когато Зорница загуби своя баща, а пороят унищожи конете и попари надеждите им, сестра ѝ я прегърна силно: „И на мен ми е мъчно за чичо Никола. Знаем какво е да загубиш родител. Но не се страхувай, заедно ще започнем отначало“.

Оттогава бяха минали 5 години. Янис и Деспина ипотекираха ресторанта на гръцкия остров, взеха голям банков кредит и скоро конюшната на Голямата ливада в Добри дол отново оживя. Построиха я по-далече от реката, за да не се повтори трагедията. През годините конете се утроиха, а школата по езда за деца с увреждания стана популярна и търсена.

„Стъпихме си на краката благодарение на вас“ — казваше Зорница. „Нали затова сме сестри“ — успокояваше я с прости думи Деспина. Мартин за дълго се върна в завода в града, а Зорница стана учителка по рисуване. Трябваше да покриват вноските по кредита.

Всички се радваха, че малката Елена отрано хвана флумастерите и показва усет към цветове и форми. А Никола, вече ученик, често се хвалеше на вечеря, когато голямото семейство се събираше край

масата: „Аз ще стана лекар на животните. Искам Вихър да може да тича“.

Конят, който измъкна дядо му от освирепялата вода, беше единственият оцелял тогава, но накуцваше с единия крак. Не ставаше за езда, но всички много го обичаха и се грижеха с любов за него.

Унесена в спомените си, Деспина не усети, че Янис се беше върнал от офиса в града. „Групата за Истанбул е попълнена — усмихна се той. — Документите са готови. След два дни тръгваме“.

Това бе поредният курс по тази дестинация. Напоследък екскурзиите се увеличиха. Бяха наели още двама шофьори и две екскурзоводки и трите автобуса бяха непрекъснато в движение. Янис все избираше да пътува до там, където имаше море. Най-щастлив беше през лятото, което прекарваха на родния остров в Гърция. Но той беше израснал в дом за изоставени деца, не познаваше родителите си и голямото семейство в България беше запълнило празнината в живота му.

— Нещо ново? — попита жена си, докато се преобличаше. — Успя ли да убедиш сестра си да пътуват с нас другата седмица до Гърция?

— Има още няколко дни — усмихна се Деси. — Може пък и да се навие...

Идеята им беше да отидат всички за няколко дни до родното място на Деспина и Янис. Последните години бяха изпълнени само с труд, тревоги и надежди. Искаха да покажат на децата къде е живяла тяхната баба и къде са родени родителите на Елена. И да си починат малко.

Зорница категорично отказваше. Никой още не знаеше, но тя очакваше второто си дете и се страхуваше да пътува. Притесняваше се как ще приеме новината Мартин. И другият, големият страх я сковаваше, щом останеше сама — ще чува ли това още неродено дете? Донякъде се успокояваше, че медицината е достатъчно напреднала през последните години, а и Никола и Елена са с отличен слух. Тя самата след имплантацията на кохлеарен апарат се справяше, макар че често се налагаше да се връща и връща при лекарите. И все пак...

... Автобусът, шофиран от Янис, на връщане мина спокойно турската граница. Беше вече тъмно и провериха набързо само паспортите. Оставаше да минат и българския граничен пункт. Екскурзиантите, усетили близостта на родината, се оживиха. И тук трябваше да изчакат дългата колона.

Когато дойде техният ред, казаха на Янис, че трябва да проверят и багажа. Той отключи багажното отделение и се дръпна встрани. Не разбра какво се случи след това. Някакъв човек, залегнал между куфарите и саковете, изведнъж изскочи и се опита да побегне отвъд бариерата. Не можа, хванаха го и бързо го отведоха някъде.

Никой в автобуса не усети настъпилата суматоха, с изключение на Деспина. Разтревожена, тя видя да отвеждат мъжа ѝ, а един полицаи скочи в автобуса и нещо заговори, но тя в паниката си не чу нито дума. После я повикаха. Обясниха ѝ, че в багажника е имало нелегален мигрант и че предстои разследване...

... Времето, през което Янис имаше възможност да докаже своята невинност, просто летеше. Хиляди пъти той премисляше какво точно се беше случило и къде е неговата вина. Припомняше си маршрута, по който беше минал, местата, където беше спирал, вероятностите къде би могъл мигрантът да се качи незабелязано... Бяха го освободили, но му забраниха да пътува и да напуска страната докато случаят не се изясни.

Една вечер се почувства зле и след като му постави инжекция лекарят от „Спешна помощ“ каза, че е с високо кръвно и е имало опасност от инсулт. Проблемът, който мъчеше Янис, беше ескалирал... Когато линейката си замина той дълго не можа да заспи. И изведнъж си спомни...

... Малко преди турската граница по програма трябваше да спрат. Тук имаше голям търговски център и екскурзиантите хукнаха да похарчат последните си турски лири. Тогава една възрастна жена го помоли: „Извинявай, би ли отключил багажното? Пропуснала съм да си взема лекарството за кръвно, а то е в куфара ми“.

Той изпълни молбата ѝ, после тръгнаха с Деспина след групата. Сети се, че имаше специална поръчка от дъщеря си. Всеки път купуваха по малък подарък на децата, но този път тя беше пожелала да донесат няколко кутии с маршмелоу, за да почерпи приятелките си в детската градина. Много я обичаше, тя и Деспина бяха целия му

живот, как можеше да пропусне и да огорчи най-сладкото същество на света? Беше забравил да заключи и явно мигрантът, който е бил наблизно, е видял възможността, предоставена от съдбата.

Кръвното му налягане трудно се регулираше, въпреки предписаното лечение. Личният лекар каза, че всичко е от преживяния стрес и препоръча почивка. Решиха да заминат за Гърция. Зорница, която бе във ваканция, най-после се съгласи да пътува. Мартин си взе една седмица отпуск и заедно с децата четиримата заминаха.

Деси и Янис бяха горди да покажат родната си страна на Нико и Ели. Посетиха столицата, разведоха ги навсякъде, разказаха им популярни истории от древногръцката митология. После на острова посетиха ресторанта, където възрастните се срещнаха с управителя. Къпаха се в морето, слушаха музика, научиха се да танцуват сиртаки. Всички бяха весели, безгрижни.

ТАЙНАТА НА ЯНИС

Янис забрави за високото кръвно. Докато другите си почиваха, той слизаше към морето, разговаряше с рибарите. Те си спомниха слабичкия младеж, който живееше в една изоставена барака на брега и си изкарваше хляба като им помагаше. Хапчетата против хипертонията останаха недокоснати. Янис беше осъзнал, че семейството му, което никога преди не беше имал, е най-важното нещо в живота му... И това го изпълваше с вяра в бъдещето...

Но в последните дни от престоя нещо в него се промени. Той стана мълчалив, трябваше отново да възобнови лечението си...

— Како, може ли да си поговорим? — обърна се един ден Деси към сестра си месец след почивката им. Обикновено я наричаше по име и Зорница усети някаква тревога. Явно, става въпрос за нещо сериозно. Двете седнаха на голямата тераса пред димящото кафе. Беше ранна есен и балканът се бе обагрил с топлите цветове на дъгата. Само Голямата ливада още се зеленееше примамливо и оттук се виждаха дребните фигурки на няколко от конете.

— Доста мислих, дано не те разтревожа — в това състояние не бива да се натоварваш, но нямам с кого друг да споделя — започна отдалече младата жена. Срещнала усмивката на сестра си, тя продължи по-спокойно:

— Янис се промени откакто бяхме заедно на почивка в Гърция — стана разсеян, понякога по цял ден не си говорим. Като че ли нещо го измъчва. Опитах се да го предразположа да сподели, но той се затвори още повече. Нещо се е случило...

Зорница я успокои, доколкото можа, но реши, че трябва да поговори в удобен момент с Янис. Наблюдаваше го внимателно и установи, че когато пътува с автобуса до Гърция се връща потиснат и тъжен. Прегръщаше дъщеря си и дълго ѝ говореше колко много я обича и колко му е липсвала.

Веднъж, влизайки в същата стая, забеляза сълзи в очите му, които той неумело прикри. Вече беше сигурна, че разговорът е повече

от необходим, наложителен е... Той обаче я изпревари. Една сутрин, след като съпругата му замина за града, колебливо доближи до нея:

— Ще ми отделиш ли малко време? Искам нещо да споделя с теб... Нямам по-близки от вас с Мартин, а не искам да причинявам болка на Деспина...

Зорница усети, че разговорът ще е труден. Остави го да говори, без да се намесва, за да не прекъсне изповедта му. А той сякаш само това беше чакал, заговори и дори да искаше да спре, вече не можеше...

— Малко преди да се запозная с Деспина, имах приятелка — дъщеря на един от рибарите. Обичах я, дори мислех, че ще се оженим. После се влюбих в Деси и забравих всичко и всички. Момичето, казва се Мария, много плака и аз почти бях готов да се откажа от голямата си любов. Дори за известно време престанах да отговарям на позвъняванията от България. Мислех, че като не се чуваме с Деспина, скоро ще се забравим, но стана обратното. И когато тя дойде ми каза, че щастието не идва само, че трябва да се бориш за него...

Срещата ни беше решаваща. Вече знаех със сигурност, че с нея искам да остарея. И още искам да стане така, но има нещо...

Младият мъж въздъхна тежко, после продължи:

— Това лято, докато всички бяхме на острова, често ходех до рибарите на брега. Те бяха моето семейство, след като напуснах дома за деца без родители. Исках да ги видя, да им се похваля, че вече имам съпруга и дъщеря. Те се зарадваха за мен, но в последния ден единият, най-възрастният от тях, когото обичах като роден баща, не издържа и ми разказа, че половин година след идването ми в България Мария е родила момче. Решила е да не ми казва, за да не помрачава щастието ми и да отгледа детето сама. После се омъжила, отишла да живее в Атина.

Синът ми е с 2 години по-голям от Елена. Вероятно мъжът ѝ го е осиновил. Родило им се и друго дете. Рядко идвали на острова. Не посмях да питам за нея, не бива да я търся, за да не ѝ навредя. Може съпругът ѝ да не приеме добре това, а аз не бива да нарушавам тяхното спокойствие. Но от тогава не мога да си намеря място. Синът ми ще расте без мен. Вярно, има майка, не е изоставен, но някак си повтаря моята съдба.

Страх ме от реакцията на Деспина. Ако реши да се раздели с мен, няма да си го простя. Ще кажеш, че вината не е моя, че не съм

знаел, но все пак... Чувствам се разкъсан на две части — едната е тук, другата — в Гърция. Обичам Деси, не мога да живея без нея и дъщеря си, но умът ми е все там при момчето, което не познавам и което няма да ме познава...

Зорница го гледеше мълчаливо. Болката, която разкъсваше бащиното сърце, се беше изписала на лицето му. Когато той спря, вперил питащите си очи в нея, тя дълго мълча. После каза:

— Нямам право да те съдя, нито да вземам решения вместо теб. Ти си този, който трябва да избере как да постъпи. Пътищата са два — да замълчиш, за да запазиш спокойствието в семейството си и цял живот да се измъчваш. И другият — да разкажеш честно на Деспина и двамата да решите...

— Ти как би постъпила? — не издържа Янис.

— Не ме питай, макар че аз знам как бих постъпила. Не бързай, премисли добре...

Знаеше, че няма право да каже за този разговор на сестра си. Убедена беше — за да бъде здраво едно семейство, да се бори успешно с житейските трудности, трябва да се крепи на взаимното доверие. Знаеше също, че ако наистина се обичат, решението, което ще вземат заедно, ще бъде правилното...

Когато Мартин забеляза, че нещо я измъчва, тя му разказа.

— Аз бих споделил с теб всичко — довери той. — Не можеш цял живот да живееш раздвоен. Дете му е, ще му се иска да го вижда. Дано Деси го разбере...

Няколко дни по-късно Янис и Деспина отпътуваха с поредната група. Той бе оправдан, след като мигрантът разказа как се е озовал в багажното отделение на автобуса и жената с хапчетата за кръвно свидетелства. Елена вече бе свикнала да остава при семейството на леля си, но откакто можеше да смята броеше дните до връщането им.

Върнаха се и още от вратата Зорница усети ведрото им настроение. Сякаш нещо добро се беше случило. Когато децата най-после заспаха и четиримата останаха сами на чаша вино, Янис, прегърнал жена си, сподели:

— Много мислих. Реших, че не бива да крия нещо толкова важно — то е част от живота ми и не може да се промени. Разказах на Деси за моя син и тя знаете ли какво ми каза?

Тук Деспина се намеси и продължи:

— Казах му, че детето не е виновно за съдбата си и че ако майка му се съгласи то може да дойде да живее с нас. Детето е безценен дар...

Всички мълчаха. Нямахме какво повече да кажат. При следващото си пътуване Янис остави телефонния си номер на стария рибар с молба да го даде на Мария, когато дойде. Нека тя да прецени кое ще е най-добро за сина им. И дали трябва да познава истинския си баща.

Дълбоко в себе си не бе убеден, че това дете ще се зарадва при една евентуална среща. То вече си имаше баща, който се грижи за него и сигурно го обича, щом го е приел в живота си.

Минаха месеци, а Мария не се обади. Янис някак претръпна в очакванията си, примири се и животът продължи постарому.

ЗАВОЙ В ЖИВОТА НА МАРТИН

Бебето на Зорница и Мартин дойде — очаквано с много нетърпение и обич. Беше момче. Никола с гордост разказваше, че вече е батко и че ще научи братчето си на всичко, което знае. А Елена го прегръщаше и няколко пъти попита: „Мамо, аз кога ще си имам братче?“.

Деспина всеки път измисляше различен отговор, но сърцето ѝ се свиваше от болка. Знаеше, че това няма как да се случи. Освен ако... Не посмя дори да го помисли. Та Янис си имаше и друго дете...

„А може ли аз да му измисля името?“ — Никола гледаше с молба родителите си. Те се спогледаха. Не бяха взели окончателно решение, макар че умуваха доста. Кимнаха и зачакаха с нетърпение и известна боязън да чуят мнението на баткото. Това трябваше да стане, преди да ги изпишат от болницата.

На втория ден, когато отидоха да видят малкото и майка му, Никола притеснен каза: „Видях по телевизията как едно смело момче Калин спаси приятелчето си от лошо куче на улицата. Искам и братчето ми да не се страхува от нищо“. Така Калин влезе в живота на семейството.

Бизнесът на Мартин се разрастваше. Напусна завода и по цял ден беше зает с конете и школата по езда. Много рядко, само при семейни събирания се сецаше да вземе китарата. Беше изключил завинаги студентските си години и социологията, която изучаваше, от битието си, но тя го беше научила да прави анализи и да предвижда отдалече как биха се развили едни или други процеси и събития. А такива не липсваха. Стигаха му дори само изборите — европейски, местни, президентски...

Държеше се встрани от политиката. Обичаше да казва истината в очите и не понасяше да го лъжат. За него, както и за много други хора, политиката бе мръсна игра и рано или късно, захванеш ли се с нея, ще се замесиш или ще те замесят в нещо непочтено. Дори и да си честен човек... Така мислеше, а и като гледаше вечер новините по телевизията, често получаваше потвърждение на своето мнение.

Случи се така, че все пак нагази и в тези води. Стана постепенно и после вече нямаше как да се откаже...

Една сутрин още в тъмно някой заблъска по входната врата. „Отвори, Мартине, помогни...“ Викаше един от съседите. Мартин отвори. Силно разтревожен, бай Стоян разказа, че сестра му, която живее на края на селото, била нападната и обрана тази нощ. Звънял на 112, но линейката се бавела, а жената била зле. Кметът пък бил с бъбречна криза в болница, та хич и не го е търсил.

Мартин не дочака обясненията на стареца, изскочи на двора и бързо запали колата. За няколко минути двамата бяха в къщата на леля Милка. Тя лежеше в леглото, лицето ѝ беше цялото в синини. Плачеше — от болка, от уплаха, от унижението, на което е била подложена.

Мартин я познаваше. Тя беше „слънчева“ жена, както казваше Зорница — винаги весела, готова да те разсмее с непресторения си чист народен хумор. Беше я запомнил с думите, които им каза на погребението на Никола: „Той беше щастлив човек, всички бяхте край него. Какво да кажем ние, самотниците? Ама не се оплаквам. Щом децата не ми звънят от Англия, значи са добре“.

Сега баба Милка изглеждаше някак смалена, а в очите ѝ личеше страх. Мартин провери дали имаше счупена ръка или крак, после я вдигна с лекота и я отнесе до колата. След половин час вече бяха в болницата в града. „Недей, чедо, не се обаждай на децата. Нали съм по-добре, не ги притеснявай“ — примоли се жената, когато, след като направиха рентгенова снимка, ѝ включиха система и казаха да не става от леглото.

Мартин обеща, но стоя до вечерта при нея. Обясни на полицаите, които дойдоха, какво се е случило. По телевизията беше видял и чул за множество такива нападения, но в селото това бе за пръв път. И то за някакви си 12 лева. После, като разговаряше с бай Стоян, стигнаха до заключението, че нападателят явно си е мислел, че като има деца в Англия старицата е скрила някъде валута.

На другия ден двамата заедно отидоха до болницата, за да приберат баба Милка.

— Вие двамата като сте брат и сестра защо не се съберете в едната къща? Друго си е да сте двама. И на бай Стоян му е трудно сам да се грижи за себе си, ще си помагате. А и с двете пенсии, колкото и да са малки, ще се справите по-лесно — посъветва ги Мартин.

И те решиха да го послушат. Пък и къщата на бай Стоян беше по-близо до центъра. Той често ги наобикаляше, помагаше им, с каквото можеше. А когато нападателят — един наркоман от града, беше заловен, баба Милка се зарече пред Мартин като се оправи баница да му разточи.

И други възрастни жители на селото често търсеха двете семейства — понякога за дребна помощ, понякога за нещо повече. Като всяко село и Добри дол застаряваше — младите семейства ставаха все по-малко, деца се раждаха все по-рядко и детската градина едва кретаеше с 10-тина питомци. Заговори се, че и училището ще го закрийт след някоя и друга година. А Зорница си спомни, че само преди 20 години тук са живели близо хиляда човека.

Когато от Червения кръст се обадиха на кмета, че има помощи от Европейския съюз за най-бедните, да организира докарването им от града, той отиде при Мартин и Янис и те осигуриха транспорта. Трудно беше да се открие друг млад човек денем в селото. Всички пътуваха на работа в града, кой със собствена кола, кой с автобуса...

След месец възрастно семейство изплака — някакви хора нахълтали една нощ, вързали ги и откарали стадото им с една товарна кола. Хората взеха да се затварят отрано, рядко се събираха жените от фолклорната група в читалището, а и в кръчмата мъжете се заседяваха по-малко.

Мартин отдавна бе поставил охранителна система в конюшната, но започна все по-често да наобикаля конете. И една вечер, докато се прибираще, му хрумна нещо. Реши да го сподели с Анко Богданов — кмета.

— Замислил съм нещо, чичо Анко. Знам, че и да поискаме няма да дойде полицаи за постоянно в селото, те и в града не достигат. Какво ще кажеш да си организираме един конен патрул нощем? И аз, и други от по-младите мъже да обикаляме по няколко пъти нощем. Конете от мен, организацията — от теб.

Кметът с благодарност го погледна и протегна ръка:

— Ей, момче, добре си я намислил. Да го направим, пък ще видим какво ще излезе.

Добри дол си отдъхна. Нощем, чувайки чаткането на копита по улицата, старците бяха спокойни.

... Наближаваха местни избори. Досегашният кмет бе категоричен, че няма да се кандидатира. Годишите му бяха доста, а и бърбреците го мъчеха... В селото започнаха да идват разни партийни лидери от града, да си проверят електората и да потърсят нов кандидат. Всеки от тях поиска среща и с Мартин, защото чува многократно за неговите качества. Но той отказа на всички, не искаше да се обвързва с никоя партия.

Една вечер в къщата дойдоха няколко мъже от селото.

— Виж какво, Мартине — рече най-възрастният, когато Зорница ги покани под асмата в двора и след като ги попита какво предпочитат — кафе или чашка ракия, тръгна към къщи. — Може и да се сещаш защо сме дошли, ама ние да си кажем. Решили сме да направим един инициативен комитет и да те издигнем за кмет. От години живеем заедно, ти помагаш на всеки, млад си. Кметът трябва да е опора за хората, а ние ти вярваме...

Изпиха и кафето, и бутилката с ракия. И луната изгря, а Мартин все не казваше „да“ и им обясни защо. Старците си тръгнаха умърлушени.

На другия ден дойде председателката на читалището и покани Мартин и Зорница на юбилей на фолклорната група. Салончето бе пълно, но се намериха две места и за тях. Жените попяха, подариха им по цвете, а те развързаха бохчите с баниците... И от дума на дума стигнаха до истинската причина за това събиране.

Момчил, един от групата на младите мъже, се обърна към Мартин: „Не само инициативният комитет, половината село стои зад твоята кандидатура. Не знаем дали ще спечелиш, май всяка партия ще издигне свой кандидат, но ние ти имаме доверие...“

След седмица Мартин даде съгласието си. Знаеше, че няма да е лесно, но той бе свикнал да се бори с трудностите. И когато застана на кметското място никой не се изненада. А той не спа две нощи, мислеше и премисляше откъде да започне. Предстоеше му много работа...

Година по-късно кметът на общината и дори областният управител щяха да вдигнат ръце от него — беше обещал на жителите на селото доста неща и се бе зарекъл да ги изпълни докрай. Нямахше

време дори конете да види. Добре, че школата бе поета още преди
изборите от един пъргав младок — състезател по езда.

МЕЧТАТА НА НИКОЛА

Следващата есен Никола вече беше ученик в гимназията в града и упорито се готвеше да следва ветеринарна медицина. Често го виждаха да разхожда коня Вихър, който с остаряването си куцаше все повече. Но момчето вече бе сигурно, че той ще е първият му пациент след време.

Елена, макар и тийнейджърка, вече имаше една изложба зад гърба си. Вземаше уроци от леля си и, явно наследила нейния талант, вече бе избрала своя път на художник. Малкият Калин топуркаше из къщи и все дърпаше майка си да отидат при децата на новата, шарена площадка в центъра на селото.

Мартин имаше своя логика — ако искаш да се задържат младите тук, трябва да им се създават условия. Затова за времето, откакто стана кмет, издейства още два курса на автобуса и направи ремонт на сградата на кметството, като отдели едното крило за младежки клуб.

Инициативността му се хареса на общинския съвет и общинската администрация и когато се появи възможност за кандидатстване по европейска програма за задгранично сътрудничество, вече имаха една интересна идея. След като спечелиха разработения съвместен проект с една сръбска община за развитие на туризма, решиха това да стане в Добри дол.

А изборът си струваше, защото тук имаше условия и за зимен спорт в планината наоколо, и за състезания по рафтинг по буйната река и по плуване в язовира, а отвесните скали току над селото бяха мечта за катерачите. Селото не беше далече от града, който вече се задъхваше от липсата на достатъчно пространство.

Сякаш неусетно, но напълно заслужено името на Добри дол взе да се появява често в докладите на областния управител и Мартин спечели наградата „Кмет на годината“.

ЯНИС ДАРЯВА ЖИВОТ

... Късно една вечер телефонът на Янис звънна. Беше непознат номер, но често се обаждаха желаещи за една или друга екскурзия и това не го изненада. Разбра, че разговорът е международен и с изненада чу един отдавна нечуван глас. Беше Мария...

— Янис, помогни на момчето ми — изплака тя. — Много е болен, лекарите дават надежда, но трябва да му се присадят стволови клетки. Нямахте да те безпокоя, но детето е зле...

Гласът ѝ се задави в сълзи, а Янис сякаш онемя. Непознатата досега болка стисна сърцето му. Неговият син е болен! Мария продължи да обяснява, но от всичко казано той разбра само, че момчето е в опасност и от него зависи да живее. Най-сетне си пое дъх и успя само да попита кога и къде трябва да отиде. После изключи телефона и седна на първия му попаднал стол...

Когато Деспина влезе в стаята, завари мъжа си да тъпче безразборно една пътна чанта с каквото му попадне. С няколко думи той ѝ обясни какво става. Тя го прегърна и му заговори нежно и тихо. Поуспокоен, Янис с благодарност я погледна. Нямахте какво да умуват, просто взе чантата и тя го изпрати до колата. Един баща щеше да открие своя син и да му помогне...

Върна се след седмица. Лекарите казали, че той е спасил момчето и лечението му върви успешно. И срещата със сина му минала добре, поговорили си по мъжки и се разбрали скоро пак да се видят.

... Няколко месеца по-късно двете семейства се готвеха да посрещнат скъп гост. От Гърция пристигаше Филип — синът на Янис. Посрещнаха го всички с огромна радост. Вече знаеха много за него и с нетърпение го очакваха. А Елена беше безкрайно щастлива, че си има брат. Тя първа се втурна към високото слабичко момче, което удивително приличаше на нейния баща и бързо му заговори на гръцки. После представи майка си и семейството на леля си.

— Ти знаеш ли, че името Филип на старогръцки означава обичащ конете? — засмя се Никола, когато двамата младежи се

прегърнаха. Никой не се почувства неловко. Сякаш Филип бе тяхно дете, което се прибира от дълго пътуване. Когато късно вечерта вече всички бяха по леглата, Янис прегърна Деспина.

— Благодаря ти, че те има. Без теб нямаше да издържа цялото това напрежение. Вече всичко ще бъде добре.

Деспина го погледна с много обич. Знаеше, че той е щастлив баща и се радваше и за него, и за Филип. В сърцето ѝ нямаше и капка ревност към това дете, което щеше да живее своя втори живот, благодарение на Янис. Тя отдавна го беше приела като свое...

ТЪРСИ СЕ БОГАТ МЪЖ

... Имаше в Добри дол една жена, която май никой не долюбваше. Беше се появила преди 4–5 години. Дойде от голям крайморски град в къщата на бай Иван Дългия малко след като той си беше отишъл от този свят. Наследница му била, племенничка на отдавна починалата му съпруга, с която двамата нямаха деца. Така обясни на любопитните съседи, след като се регистрира като жител на селото. И се представи — Венера някоя си...

Жените се опитаха да се сприятелят с нея, но нещо не се получи. И кексове и баница ѝ носиха, и плодове, и приказка гледаха да захванат, но тя не ги допусна до себе си. Беше горделива, със самочувствие на надута гражданка, гнусеше се от всичко селско и си беше самодостатъчна. Само се похвали, че била навремето много добра медицинска сестра. Омъжила се за богат човек, но той починал.

За няколкото години, откакто се беше заселила в Добри дол, на два пъти идва дъщеря ѝ с внучката. Тя беше копие на Венера — и по външност, и по поведение. Бабата, която хич не приемаше да я наричат така — все пак беше на 52 г., не се сдържа и след първото им гостуване не пропусна уж между другото да се похвали на съседката си Венка през оградата: „Омъжена е в много богато семейство. Аз им казах още веднага на сватозете: «Цвете ви давам, ще го гледате и ще се грижите за него. И ако нямате пари — вземам си я».“

После се беше случило така, че младо семейство от селото срещнали дъщерята на плажа в големия град край морето, но тя не им обърнала никакво внимание. А когато случайно споделили това с жената, при която били отседнали на квартира, тя, като чула името на Венера, се засмяла:

— О, познавам я. Работила съм с нея. Тя има интересна история. Какво ли не направи, за да задоволи своята алчност. Злите езици твърдят, че за да си осигури наследството е родила дъщерята от свекър си. И по-лошото — повлияла е и на нея да направи същото за пусти пари. А мъжът ѝ беше кротък човек, зет ѝ също е добряк. Нали тя ѝ го

е избирала. Градът е голям, но такива неща се знаят. Само че на тези жени не им пука от нищо. Най-важното за тях са парите.

Та Венера почука един ден на вратата на Зорница.

— Чух, че имате гостенин от Гърция. Ама те сигурно са богато семейство...

Зорница, прегърнала малкия си син, я погледна с интерес. Не се бяха поздравявали през годините нито веднъж, какво се е сетила тази непозната жена пък сега? А Венера, като разбра, че няма да бъде поканена вкъщи, приседна на пейката в двора и продължи:

— Богати са, нали? То си му личи на момчето. Малко е слабичко, ама ще се оправи. Има ли си много роднини там? Сигурно си има и дядо. Аз тук си нямам никого и ми е скучно. Та съм намислила да продам къщата и да замина за Гърция. Ако си намеря мъж, живот ще си живея. Дъщерята и внучката са осигурени за цял живот, ама аз за себе си мисля. Не съм за село аз...

Зорница, усетила накъде бие неканената гостенка, едва се въздържа да не прихне. Толкова нагъл човек не беше срещала.

— Не знам, госпожо — каза тя, преструвайки се, че не е разбрала подтекста на дългата тирада. — Не сме го разпитвали, но на теб ако ти се пътува, запиши се за една екскурзия до там.

— О, не ми е до екскурзии, а и никой мъж в това село няма да ме покани на свои разноски. Аз искам да живея там...

Зорница така и не можа да си обясни — тази жена нямаше никакви скрупули и не го криеше. Та имаше ли друга радост в живота ѝ, освен парите?

Не получила отговор, Венера си тръгна, а след някой и друг ден се завъртя около Янис, взе и него да разпитва. Накрая прежали сумата за екскурзията и се записа, но с уговорката той да я запознае с някой познат самотен възрастен мъж на гръцкия остров.

Така започна една смешна история, която в Добри дол щяха да разказват дълго.

През това лято и есента тя ходи 3 пъти все по една и съща дестинация, която включваше и родното място на Янис. Единият път той беше поканен от своя добър приятел — възрастния рибар, на сватбата на дъщеря си. Чула случайно разговора между Янис и Деспина, Венера веднага се обърна към Янис: „Може ли и аз да дойда, искам да видя една гръцка сватба?“.

И не дочакала отговор, вечерта „цъфна“ в ресторанта, където в една от залите беше празненството. После „сбърка“ пътя и попадна „ама съвсем случайно“ на сватбата. Ставрос, приятелят на Янис и баща на булката, беше в стихията си. Облечен в костюм с вратовръзка, загладил прошарената си коса, с обветрено лице и силни мускули, той по нищо не приличаше на онзи рибар, който си изкарва хляба с лодката в морето. Какво пък, веднъж се омъжва единствената му дъщеря!

Венера отдалече си го хареса. Приличаше ѝ на филмов продуцент или богат бизнесмен. А и тия черни очи... Стоеше в сянката и се наслаждаваше на танците. А Ставрос умееше и да танцува, и да пее. Венера беше запленена. Не пропусна и факта, че около бащата няма жена. „Този ще е“ — зарече се тя. А щом го е казала, значи ще стане...

Скоро в селото се разчу, че Венера ще ходи на работа в Гърция. Не било толкова за парите, колкото за климата, както доверила тя на полуглухата баба Вера. Имала проблеми със здравето. Тя, баба Вера, се почудила какво ли ще ѝ е, но жената срещу нея побързала да каже: „Сърцето, сърцето нещо...“.

Вярно, сърцето беше. Ама не от болест, а от любов. Или от нещо друго. Защото ако не богат човек кой ще вдигне такава сватба?! Така си мислеше Венера. Не срещнала особена отзивчивост от семейството на Янис, намери своя съгражданка, която работеше като домашна помощница на гръцкия остров. Тя ѝ уреди да се грижи за парализиран 80-годишен дядо. След месец стегна куфарите и замина...

Дойде пролетта. Янис и Деспина често пътуваха до Гърция, няколко пъти идва и Филип. При едно от пътуванията Янис отново намина на морския бряг, при рибарите, за да види своя приятел Ставрос. Седнаха на чаша узо, младият мъж разказа как се е срещнал със сина си и че сега животът му е пълен. После попита Ставрос как е. Приятелят му се усмихна с едва доловима горчивина:

— Аз пък ще ти разкажа една интересна история. На сватбата на дъщеря ми една хубавица се завъртя около мен. Не знаеше гръцки, ама се намери някой, който знаеше малко български, та се разбрахме. Каза, че е от твоята група екскурзианти и много те похвали. От дума на дума ми разказа и за себе си. След време я срещнах пак. Каза, че е дошла на работа на острова, бе понаучила и гръцки език.

Така започнахме да се виждаме. Как се случи не знам, но на стари години се влюбих. Нали знаеш, че от отдавна бях сам, след като съпругата ми почина. А и жената ми завъртя ума. Срецахме се все по таверните и аз все гледах да не съм с работните дрехи, макар че миризмата на риба няма как да я изтриеш... Полюбопитства в началото какво работя и аз се пошегувах — казах, че имам фабрика за преработка на морски дарове. Много ѝ харесаха тези думи и все питаше колко работници имам, какво точно правим...

Веднъж излъгал, макар и на шега, аз взех все повече да затъвам в лъжата си. Измислях какво ли не. И да ти кажа, лесно ми беше, защото винаги съм мечтал за това, което ѝ разказвах. Само че никога не се случи...

Един ден я видях на брега. Позна ме отдалече, въпреки че тъкмо се прибирах с лодката и с доста добър улов. „Защо не си гледаш бизнеса, ами си тръгнал риба да ловиш?“ — изненада се тя. Ами то на мен това ми е бизнесът — рекох аз. Тя май се обърка. „А фабриката?“ — попита. Реших повече да не я лъжа и си признах всичко. Тя ме изслуша, после се обърна и оттогава не съм я виждал. А ми се кълнеше във вечна любов.

Реших да попитам за нея в квартала, където работеше. Казаха ми, че се омъжила за възрастния човек, за когото се грижела. Ама така е то — може да си стар, но богат ли си...

Ставрос се усмихна. „Преболедувах я вече. И добре, че така се случи, за да разбере що за човек е тази жена. Ама пък хубава беше. И името ѝ особено — Венера...“

„Нашата Венера“ — помисли Янис. Досрамя го да признае, че познава тази жена. Пожела здраве на приятеля си и се разделиха до следващото идване.

НИКОЛА И ВЕРОНИКА

Никола вече беше студент. Приеха го ветеринарна медицина и след 5 години той щеше да изпълни обещанието, което беше дал на коня Вихър — да оперира счупения му крак. Наследил любовта към конете от своя дядо, а после и от майка си и баща си, той беше щастлив, че щеше да се посвети на една желана от него професия.

Още в първия ден, когато влезе в университета, той срещна на входа едно момиче, което го накара да се обърне. Привлече го всичко в нея — очите, безкрайно сини и огромни, косата ѝ — като водопад от злато. И най-вече усмивката ѝ, насочена към също толкова красива жена, която идваше срещу нея. „Рони, какво се сети пък сега? Нали преди 15 минути бяхме заедно?“

Никола не чу отговора, но разбра името на момичето. Дълго време след тази среща той не можеше да я изгони от ума си. Когато ходеше на лекции се оглеждаше да я зърне сред колегите, с поглед я търсеше в стола и във всяка групичка в двора, но не я видя. Поразпита с недомлъвки и Васко и Ясен — другите първокурсници, с които делеше стаята в общежитието, но и те нищо не знаеха. Постепенно се увлече в науката, за която мечтаеше от дете, ровеше се в интернет, а библиотеката предлагаше и много книги по изучаваните теми. Образът на момичето поизбледня и той все по-рядко се сещаше за него. Нямахме навик да ходи вечер по барове и дискотеки и неговите съквартиранти скоро престанаха да го канят, заживяха си свой живот и дори все по-рядко се засичаха в стаята. През почивните дни пътуваше до Добри дол, за да види семейството си. После посещенията се разрешиха. Момчето свикна с раздялата и пое по своя път.

Скоро предупредиха неговия курс, че започват практически занимания във ветеринарната клиника. Така Никола разбра, че това е старата сграда в дъното на двора. При първото посещение там той с изненада позна в преподавателката, която ги посрещна, жената, разговаряла с красивото момиче в първия му ден като студент.

Една вечер закъсна да се прибере навреме. Често отиваше в клиниката, където се лекуваха болни животни и се застояваше край

тях. Така беше и тази вечер — присъства на прегледа на кученце, което беше изяло чорап. Чудеше се дали ще го оперират или ще му дадат лекарства и ще изчакат само да се справи с проблема.

Когато наближи общежитието чу някакъв вик. Мъж и жена се караха в един вход. „Остави ме! — крещеше жената. — Казах ти да не ме търсиш повече!“

В отговор Никола чу изплющяването на шамар и тъпи удари от ритници. Той се затича с вик „Остави я!“ и се опита да отдръпне озверелия мъж, който продължаваше да бие свитата на кълбо фигура в краката му. Никола започна да дърпа насилника, говорейки каквото му хрумне, за да отвлече вниманието му, но изведнъж усети остра болка в дясната си ръка. Видя, че ръкавът му постепенно потъмня и изведнъж проумя, че е ранен. Мъжът беше изчезнал, а до жената, която беше притихнала, блестеше нож.

... Линейката дойде след няколко минути. „Вижте жената, аз съм добре“ — обърна се той към спешния екип, но в същия момент усети, че губи съзнание и се свлече до нея. От ръкава му продължаваше да се стича струя топла кръв.

Никола престоя няколко дни в хирургията. Бяха зашили раната, но той почти не усещаше ръката си. Мина му една страшна мисъл: „Ами ако остане така? Какъв лекар ще съм, как ще оперирам?!“ На визитацията го успокоиха, че постепенно чувствителността на ръката ще се върне, но ще трябва и малко рехабилитация.

— А жената? Какво стана с нея? — попита Никола. — Хванаха ли насилника?

— Вероника вече е добре. Имаше комоцио, счупено ребро и множество натъртвания по тялото. Ако искате може да я видите. Вие сте я спасили от нещо по-лошо...

Никола влезе в стаята в дъното на коридора. Първото, което видя, бяха разпилените къдри по възглавницата. После усети силата на един небесносин поглед... Неговото момиче! Е, не неговото, а момичето, което сънуваше поне месец след като стана студент...

— Рони?!

— Познаваме ли се? Май Вие сте този, който ме спаси? Благодаря Ви... — гласът ѝ звучеше малко забавено. — Майка ми каза, че Ви познава, често ходите в клиниката, на която тя е директор...

Поговориха още няколко минути и Никола отиде в стаята си. Не издържа и след час пак отиде под предлог, че е добре и ако тя има нужда от нещо, той ще отиде да го купи... Вероника обаче спеше и той не посмя повече да влезе в стаята ѝ. На другия ден го изписаха. Върна се след двайсетина минути, понесъл огромен букет. „Ще се радвам пак да се видим някога“ — поднесе ѝ той цветята. „Кой знае — усмихна се тя. — Светът е малък...“

Колегите му го посрещнаха като герой. Оказа се, че вече знаят всичко. Мъжът бил дилър, нападнал Рони, защото не му платила дрогата...

— Дрогата ли? — Никола беше потресен. Седна на една банка, краката му трепереха. Другите го гледаха неразбиращо. И през ум не им минаваше, че Вероника беше голямата му любов. После единият от тях продължи:

— Професор Иванова от клиниката е нейната майка. Затова Рони идва често. Те живеят само двете. Родителите ѝ са разведени и оттогава Рони се пристрастила към опиатите. Беше откраднала от клиниката и едва не уволниха майка ѝ...

... Минаха шест месеца. От Рони нямаше и следа. Никой не уведоми Никола къде е тя. А и кой да го уведоми? И защо? Никой не знаеше за чувствата му. Несподелената му любов си остана несподелена. Младежът я преболя още веднъж, този път по-трудно и за по-дълго време. Ръката му се възстанови напълно след рехабилитацията. Когато си отиваше вкъщи, казваше, че е паднал, учейки се да кара кьнки. Повярваха му и повече не го питаха.

Всеки път Никола отиваше до конюшната, за да види конете и да си „поговори“ с Вихър. Конят остаряваше видимо и куцаше все по-силно. Никола го прегръщаше и му шепнеше: „Почакай още малко. Ще оперираме крака ти и пак ще тичаш по Голямата поляна“. Дали го разбираше или не, но той изпръхтяваше, духваше в лицето му и после въздъхваше. Щеше ли да дочака помощта от бъдещия лекар?

СЕЛОТО СЕ СЪБУЖДА

В Добри дол всичко бе наред. В семейството на бъдещия ветеринарен лекар — също. Калин растеше, Елена вече се утвърждаваше като художник със собствен почерк. Майка му ѝ помагаше да овладее различните и по-сложни техники. Деспина и Янис пътуваха непрекъснато с малки почивки от по няколко дни. Мартин беше кмет на Добри дол и както изглежда жителите на селото щяха да го изберат и за следващия мандат.

Преасфалтиран бе пътят до града, ремонтираха отчасти и водопровода — неща, които от 30 години бяха все в същото лошо състояние. Дойдоха специалисти от общинския център, поумуваха къде може да се направи спортния комплекс, който бе предвиден по проекта за трансгранично сътрудничество и не след дълго вече бе оформено игрище за футбол, а до него — баскетболна и волейболна площадка.

Рафтинг клубът от града започна да организира състезания по реката. През почивните дни все повече жители на града започнаха да идват тук, а в младежкия клуб гостуваха различни състави.

Всички с интерес посрещнаха делегацията от сръбската община, с която се изпълняваше съвместният проект. Фолклорната група изнесе концерт, организирана бе кулинарна изложба с ястия от двете страни, състоя се и оспорван футболен мач с гостите. Накрая кметът на сръбската община покани жителите на селото да гостуват в неговия роден край. Това бе и следващата дестинация, по която пое автобусът на Янис.

Добри дол видимо се промени, а само за година десетина семейства се върнаха от града да живеят тук. Мартин привлече бизнесмен, който откри шивашки цех в селото. Така безработицата намаля наполовина.

За никой не бе изненада, когато тук се засели семейство англичани. После от техни сънародници бяха купени още две от старите къщи. И скоро селяните взеха да ги учат на български, а те тях

— на английски език. И да си пият заедно ракията в селската кръчма, която малко пресилено се наричаше ресторант „Добри дол“.

Така и вдовицата леля Тотка се запозна с Дейвид. Тя беше готвачката в ресторанта и вечер съселяните ѝ идваха не само да се видят и да пийнат по чаша от местното вино, а и заради ястията, научени от нейните баба и майка. Не че жените им не ги правеха къщи, но друго си е като седнеш с приятели...

На Дейвид най-много му харесваха постните зелени сарми. Той беше вдовец от година-две и не можеше да готви. Пък и му беше интересно да контактува с местните хора.

Идваше в един и същи час и си поръчваше сарми, ако имаше или опитваше нещо друго и питаше леля Тотка как го е направила. И двамата обаче не знаеха чуждия език и често предизвикваха бурен смях с тълкуването на казаното от другия. Така Дейвид всеки пък, когато тя му поднасяше нещо, ѝ казваше „Thank you“. И една вечер тя се обърна на чист български език към него: „Ама защо всеки път ми казваш името си, разбрах, че си Тенкьо. Има го това име и при нас, в Сливенско, ама е Тянко или Теньо“.

И Дейвид, и Тотка не разбраха защо всички се разсмяха, докато не им обясниха. Тогава решиха да направят курс по английски език и ръководители станаха Дейвид и Деспина, която го владееше отлично. А след година двамата пенсионери се ожениха и когато тръгнаха за Англия да види Тотка откъде е съпругът ѝ, вече се разбираха без ръкомахания.

Това, че селото се оживи, си имаше и някои не дотам добри последици. Край язовира взе да нощува група млади хора, които на другия ден бяха видимо неадекватни, имаше и няколко сбивания. Скоро на Мартин му стана ясно, че те се дрогираха и потърси съдействието на специализираните органи.

ДОСТАТЪЧНО ЛИ Е САМО ДА ОБИЧАШ?

Никола беше в последния курс. Вземаше си изпитите с отличен, показваше завидни умения в диагностицирането и лечението на пациентите в клиниката. Често асистираше на проф. Ана Иванова, но никога не я попита за дъщеря ѝ. И лекарката избягваше тази тема, макар че, когато я спаси от дилъра, тя дойде лично да му благодари. До един ден, когато...

— Рони, ти ли си? Кога ще пътуваш? — Гласът на проф. Иванова бе развълнуван. — В 4 ч. ще бъда на аерогарата, чакам те с нетърпение...

После тя се обърна към Никола:

— Дъщеря ми се завръща от Франция. Там прекара с баща си близо 3 години. Ние с него сме колеги, Рони беше малка, когато се разведохме. Той създаде там ново семейство...

Жената се усети, че доверява много лични неща на студента и млъкна. Но за нея той беше не просто един от студентите. Освен че спаси дъщеря ѝ, тя го харесваше и заради неговата всеотдайност към бъдещата си професия, заради нестихващия му интерес към всичко ново и готовността му едва ли не да спи в клиниката, за да се грижи за болните животни.

Навремето и тя беше такава. Дотолкова, че дори загърби съпруга си, увлечена и отдадена на мечтата си да бъде най-добрата в своята професия. И си плащаше за това с дългогодишната самота, последвала срива на семейството. А Вероника бе отгледана от баба си, която, колкото и да обичаше детето, не можа да замени изцяло майката.

Рони стана лесна плячка на дилърите на дрога, които обикаляха около училищата. И, макар и вече пораснала, когато се чувстваше най-самотна, търсеше възрастната жена. Но тя почина и момичето изгуби почва под краката си...

Младежът не знаеше, но си отдъхна като чу защо тя изведнъж изчезна. Плаха надежда разцъфна в душата му. Значи е имала причина да замине...

През последните години той бе имал няколко връзки, но никога не се влюби истински. Зорница, като всяка майка, взе да го подпитва няма ли си приятелка, но той бе категоричен — първо да завърши следването си.

... С Вероника се срещнаха отново случайно на едно студентско събиране. Позна го и първа му се обади. Беше с ведро настроение, а очите ѝ бяха все така кристално сини. Сърцето му прескочи един удар, но Никола реши, че е от изпитата чаша алкохол. Момичето се засмя: „Здравей, спасителю мой. Нали не си ме забравил?“.

После седна до него и разказа за живота си в Германия. Каза му също, че нападателят ѝ от онази вечер е убил наркозависим младеж и вече е в затвора. Разговаряха надълго, а когато си тръгнаха случайно се озоваха в една посока. Подминаха студентското общежитие и продължиха разходката си часове след полунощ. Оказа се, че има какво да си кажат. И двамата бяха добри слушатели, намериха общи теми и не усетиха кога се зазори...

... Никола бе отличникът на випуска. Близките му дойдоха на церемонията по случай завършването, майка му естествено поплака от радост. А някъде в салона едно момиче се радваше заедно със „своя“ доктор.

През последната година двамата бяха заедно непрекъснато — влюбени и всеотдайни. Вероника продължи следването си, което бе прекъснала. След 2 г. щеше да завърши английска филология.

Като най-добър студент по специалността поканиха Никола да остане на работа във ветеринарната клиника. Той дълго мисли и заедно с Вероника решиха да не се разделят, а да я изчака да завърши образованието си. Тя щеше да се постарее да вземе изпитите за двете последни години за една. После щяха да се оженят и да решат какво ще правят по-нататък.

Тайно в себе си Вероника се надяваше да го убеди да остане в големия град, в модерната клиника. Знаеше се, че тук е най-добрата апаратура и че имаше възможност да се развива като специалист, а защо не и като учен?

Никола обаче мислеше, че прекараните години в университета и особено работата му през последните 12 месеца в клиниката са

достатъчни, за да започне да лекува не само кучета, котки, екзотични животинки и птици. Случваше се и да се обаждат от зоопарка и специалистите от клиниката канеха и него да ги придружи. Срещите му със слоновете, носорозите, белите мечки бяха интересни и той научи много за тях, за техните заболявания и лечението им.

Но младежът така и не забравяше Вихър. Вече знаеше, че дори да направят операция на коня, той едва ли ще може отново да тича на воля. Беше минало прекалено много време от травмата, а и Вихър остаряваше с всеки изминал ден. Но младежът искаше да поеме изцяло грижата за здравословното състояние на бащините си коне. Мечтаеше да купят поне два от елитна порода и да развъдят цяло стадо от тях.

Двамата с Вероника заживяха заедно. Усещаха, че имат различия по важни неща, но с ентузиазма на младостта смятаха, че все ще намерят решение, което да удовлетвори и двамата. Не искаха дори пред себе си да признаят, че всеки държи на своето. И бавно и полека в отношенията им се появи мъничка пукнатина — в началото само като тънка паяжинка. Но беше достатъчна само една целувка, за да ги отдалечи от конфликта. Засега.

Няколко пъти той я покани да го придружи до Добри дол. Искаше да я запознае с родителите си. Веднъж се престраши и предложи на проф. Иванова, нейната майка, да дойде с тях. Поводът бе да си каже мнението за куцането на Вихър. Жената тръгна с удоволствие и беше очарована от красотата на балкана и тучната зеленина на Голямата ливада. Прекара часове в разговор с Мартин и Никола за отглеждането на конете. Потвърди със съжаление прогнозата на Никола за Вихър, но препоръча някои процедури, които да го облекчат.

Вероника прояви интерес към картините на Зорница, помогна за домашното по английски на малкия ѝ син. Никола усети обаче, че със зле скрито нетърпение тръгна към колата привечер. Бързаше да се приберат в големия град. Както казват на село — беше си софиянка по рождение и селото не я вълнуваше. Това породило тревога у него, почувства се несигурен и неразбран, но съзнателно скри това дори от себе си. Изводът обаче изплува в съзнанието му натрапчиво — Вероника беше градско чедо, наистина нямаше афинитет към „аборигенския“ начин на живот, както веднъж се бе изразила.

Не се знае как щеше да продължи тази история, ако един ден тя не посрещна Никола видимо притеснена. Гушна се в него и каза „Сега какво ще правим? Бременна съм...“.

Следващата седмица беше бурна, неуправляема и емоциите им се люшкаха от единия до другия полюс. От радостта, че може да дадат живот на своето дете, до ненамиращия отговор въпрос готови ли са за това. Веднъж разбрали, родителите и на двамата решиха да не се намесват. Решението дали да дадат шанс на новия живот, дали са дорасли за това трябваше да вземат те.

... След две безсънни нощи Никола прегърна Вероника:

— Искаш ли да отидем някъде за седмица? Там ще помислим и ще решим. Какво семейство ще сме ако още отсега сме на различни мнения по толкова важен въпрос?

СИЯНА

Решиха да отидат за няколко дни в Мелник. Това, че не посрещнаха с бурна и безпрекословна радост новината за бебето, притесняваше не само възрастните, а и самите тях. Не искаха да си го признаят, но им приличаше на някакъв пазарлък със самите себе си. Без да знаят, всеки от тях вече бе взел своето решение, но не смееха да го съобщят, за да не се почувства другият притиснат.

Вместо тях съдбата го реши. Някъде в Кресненското дефиле потънаха в мъгла и тогава чуха трясък, и трясък, и трясък... И викове на болка, на страх, на отчаяние... Колите се нанизваха една в друга. Не стигна до тяхната. Но двамата видяха как майка носеше на ръце детето си към виещата линейка, а ръцете му висяха като пречупени крила встрани... След тях остана червена диря...

Вероника изхлипа:

— Краченцето, едното му краче го няма...

Никола не я чу, защото вече бе изскочил навън и хукна да помага. Вероника седеше вцепенена, поставила ръце на корема си, сякаш да предпази своята рожба. Нямахше сили да слезе, уплаши се да не пострада в суматохата. А и как щеше да помогне? Самата тя имаше нужда от помощ...

Когато и последната линейка изчезна в мъглата, Никола влезе в колата. Трепереше и момичето го прегърна, а шепотът им се преплете: „Не можем и нямаме право да убием детето си“.

... Сияна се роди през лятото. На другия ден пристигнаха родителите на Никола, за да я видят. Когато синът им съобщи, че иска тя да носи името Зорница, майка му категорично се възпротиви. „Виж каква нежна кожа има, очите ѝ са прекрасни, тя просто цялата сякаш сияе“ — радваше се младата баба. И изведнъж се досети: „Ако искате може да се казва Сияна“. Всички одобриха името на дребничкото момиченце.

По-късно, вече вкъщи, Зорница довери на съпруга си: „Знаеш ли защо не искам да носи моето име? Казват, че с него се наследява и

кармата на човека, на когото е кръстено бебето. Расла съм без майка и не го пожелавам на никого. Дано внучката ни бъде щастлива“.

Малката беше капризно бебе, а следродилната депресия, която разви Вероника, усложни нещата. Трябваше да потърсят специализирана помощ за нея, а с отглеждането на детето се заеха баща му и проф. Иванова — другата му баба. Замислената за след раждането сватба се отложи във времето, а после идеята съвсем избледня...

Вероника взе да излиза все по-често и да се прибира все по-късно. В началото близките ѝ се радваха на промяната, защото тя в началото прекарваше дните си в апартамента и не се интересуваше от нищо. Но после започнаха притесненията. Разходките в парка, из магазините, срещите с приятелки някак не се побираха в дългите часове отсъствие. И един ден Вероника просто не се прибра. После повтори, потрети...

Така започнаха проблемите и сякаш нямаше да имат край, защото тя не даваше смислени отговори на въпросите, които Никола ѝ задаваше, минаваше покрай гукащата Сияна и влизаше в спалнята, за да потъне в сън. Три месеца продължи агонията. Една вечер, докато тя беше в банята, зазвъня телефонът ѝ. Никола бръкна в чантата, която беше захвърлила на влизане и заедно с телефона извади и таблетките. Вероника беше започнала да взема екстази...

Не помогнаха нито разговорите, нито молбите, нито опитите да ѝ попречат да се снабдява с опиати. Никола беше чувал, че наркоманите проявяват голяма изобретателност в това. Испита го и това го съсипа още повече. Прегръщаше силно Сияна, сякаш търсеше опора в нея.

Жената, която спеше в другата стая или която въобще не се беше прибирала от няколко дни, вече му се струваше непонятна и чужда. И колкото и да разбираше от медицина (когато става въпрос за близък човек, лекарите не реагираха адекватно и търсеха друг специалист), Никола изпитваше само и единствено жал към нея. Любовта си беше отишла. Поне така му се струваше на него. И тя бе заменена от обичта към едно малко и беззащитно същество — неговата дъщеря.

Младият мъж усещаше, че повтаря съдбата на своя дядо. Не помнеше обаче, че възрастният човек бе продължил да обича своята Елена цял живот...

След месец бащата на Вероника пристигна. Майка ѝ му се беше обадила, ужасена от невъзможността да я спрат в пагубния ѝ път. Той беше уредил приемането на дъщеря си в клиника за наркомани. Никола ги изпрати след няколко дни. Прегърна Вероника на сбогуване. Много искаше да ѝ каже: „Не ни забравяй, ние със Сияна ще те чакаме“. Не можа, сърцето му се беше заключило, защото болката и отчаянието бяха изпепелили чувствата му към нея.

Седмица по-късно той напусна клиниката и освободи апартамента, който бяха наели. Не взе нищо, освен дъщеря си и замина за Добри дол. Там го чакаха неговите близки. Късно вечерта, прегърнал Сияна си помисли, че тя в някаква степен повтаря съдбата на баба си. Дали ще расте без майка като нея? И дали ще бъдат щастливи някога? Търсеше отговор и не го намираше. Само кой знае защо си спомни една фраза, която чу в популярно предаване по телевизията. Каза я един човек, когото много уважаваше и за спортните му успехи, и за това, че имаше здраво семейство с 4 деца. „Недей да мериш щастиято, събирай го“.

На сутринта баща му дойде да съобщи, че в конюшната има новородено конче. Беше се родил нов Вихър... И някаква плаха надежда запърха в сърцето на Никола. Може би това беше добро предзнаменование, може би това бе знак той и Сияна да продължат напред... Няма едно голямо щастие — то се състои от стотици и хиляди малки щастливи мигове, за които трябва да се бориш, да ги събираш и пазиш...

ЕДНО ТЪЙ ДЪЛГО ОЧАКВАНЕ

Сияна вече бе на близо 3 години. Баща ѝ — д-р Мартинов, се бе утвърдил много бързо като добър специалист. В общинския център му предоставиха изоставена сграда на някогашното ТКЗС, която през годините бе използвана от доста наематели и благодарение на това все още не беше рухнала. Всеки от тях се бе опитал да възстанови по нещо, но покривът течеше и се нуждаеше от смяна. Стъклата бяха изпочупени. На мястото на голяма част от дограмата зееха дупки. Това, че вратите бяха заковани, както и близостта на районното управление на МВР бяха спасили сградата буквално от „разкостване“, както казваха живеещите наоколо.

Идеята да има ветеринарна лечебница се хареса и общинската администрация задели средства за ремонт. През това време младият ветеринар обикаляше селата, срещаше се със стопаните, помагаше им със съвети, лекуваше и правеше имунизации на животните. Беше сам, а районът — огромен и тежък, макар че животновъдите не бяха много. Двайсетина бяха по-големите ферми, но разпръснати по селата.

Никола се прибираше вечер уморен, но му стигаше една усмивка на дъщеря му, за да забрави проблемите. Животът му постепенно потръгна. До себе си имаше своите родители и вече порасналия си брат, студент по информатика, семейството на Янис и Деспина и своята братовчедка Елена. И най-вече — Сияна.

Понякога се чуваше с майката на Вероника. Най-често искаше съвет за някой по-заплетен случай, но истината бе, че търсеше информация за майката на детето си. От проф. Иванова разбра, че е минала курс тежко лечение и в момента е под наблюдение. Не смееше да попита кога ще се върне, имаше усещането, че по-скоро въпросът трябва да бъде „дали ще се върне“.

Една вечер доста късно му се обадиха от някаква болница. Уведомиха го, че проф. Ана Иванова е получила инфаркт и иска да го види. Затвориха набързо и Никола така и не разбра подробности. Едва дочака сутринта и замина.

Жената го посрещна с измъчена усмивка. Беше омотана с различни кабели, на монитора срещу нея той видя за миг и долови неравномерния ритъм на сърцето ѝ. Приседна на стола до леглото ѝ и почувства необясним страх. Все пак беше лекар, ежедневно се срещаше с болката и смъртта, вече трябваше да е свикнал. Но не беше. Срещу него сякаш лежеше майката на неговото дете, толкова си приличаха майка и дъщеря.

Колкото и да мислеше, че Вероника може би вече няма да е част от живота му, в душата му се събуди състраданието и споменът за щастливите мигове го погълна. Вдигна глава, когато жената посегна с ръката, на която нямаше абокат и не бе включена система и го докосна леко.

— Знам, че дъщеря ми не заслужава твоята обич. Но тя ще се върне излекувана. Сега живее в някаква комуна на наркомани. Те взаимно си помагат да се откажат от порока. Рони е чиста от две години. Прости ѝ в името на детето. Тя ще се върне...

Умори се от много изказани думи, задъха се, пулсът ѝ видимо се ускори и Никола с тревога проследи промяната на монитора.

— Добре, не говори повече — каза той, хванал треперещата ѝ ръка. — Не се вълнувай. Ние със Сияна ще я чакаме...

Поседя още малко. Проф. Иванова се успокои и постепенно заспа. Никола излезе и бавно затвори вратата. Не знаеше, че час по-късно тя ще получи още един, масивен инфаркт...

... Годианата беше успешна за всички от семейството. Мартин набра солиден опит и животът в Добри дол стана по-добър, благодарение на неговата инициативност. Селото се отвори за още иновативни идеи. По негово предложение собственици на изоставени от години къщи ги възстановиха и оборудваха, превърнаха ги вкъщи за гости и скоро в почивните дни те се оживяваха от детски смях и музика. Половината град се изсипваше тук.

Зорница наскоро беше спечелила конкурс за директор на училището, където преподаваше изобразително изкуство и вече подготвяше своите възпитаници да прекарат зимната ваканция в Добри дол, където щеше да се организира пленер за млади художници.

Синовеите им вече бяха поели по своя професионален път. Калин се канеше за Коледа да им представи едно момиче, за което каза с известно притеснение: „Тя ми е само приятелка... Засега“. Зорница, като всяка майка усещаше, че Никола не е напълно щастлив, но има ли някъде пълно щастие?

Деспина и Янис се утвърдиха като туроператорска фирма и работата им вървеше. Решиха тази година точно за Коледа да не организират пътуване, а да си останат вкъщи, защото очакваха гост — Филип щеше да ги зарадва с нещо хубаво, но по телефона не каза какво. Елена, вече със самочувствието и възможностите на добра художничка, готвеше коледна благотворителна изложба.

Никола и Сияна не се чувстваха самотни покрай толкова много хора край себе си. Момиченцето, което вече тичаше наоколо и говореше непрекъснато, се хвалеше наляво и надясно с новите си обувки.

Никола бе тъжен, защото се бе разделил със стария Вихър. Някак незабелязано сакатият кон си бе отишъл предишната нощ. Малкият Вихър бе преместен в неговия бокс и ако не беше ниският му ръст трудно можеше да бъде различен от другия Вихър. Беше същият — бял на сиви петна.

... Вечерта на Бъдни вечер всички се събраха край богато отрупаната трапеза. Мартин разчупи питата и първо нарече по едно крайче на Богородица и на къщата. После даде на всеки по парче, докато Янис обясняваше на сина си откъде идва традицията. Без да видят другите той остави още едно коматче настрана. Имаше нещо пред вид. През деня беше провел някакъв международен разговор, но не сподели за него с никого. Рано беше, можеше и да не се случи...

И в този момент на вратата се позвъни. „Кой ли е? — запита Зорница. — За коледарите е още рано...“

„Дядо Коледа!“ — звънна гласчето на Сияна. Никола стана да отвори, а дъщеря му припна след него. На входната врата стоеше млада жена с куфар в ръката: „Върнах се... Ще ме приемеш ли?“ — обърна се тя към занемелия мъж пред нея. Сияна избута баща си и гласчето й свежо и звънко, се чу от всички край масата: „А ти коя си?“.

Недочакало отговор, момиченцето погледна навън дали не идва Дядо Коледа. Очакваше големи подаръци. А най-много искаше кукла, която да казва „мама“...

ЧАСТ ТРЕТА

ВРЕМЕ ЗА ПРОМЯНА

Никола стоеше, вперил поглед в жената срещу себе си и не можеше да повярва, че това е тя. Докато обхождаше с поглед до болка познатите му черти не почувства никакво вълнение. Уж познати, а нищо не му казваха! В ума му отекна невинният въпрос на дъщеря му: „Ти коя си?“.

„Ти коя си?“ — идеше му да извика в лицето на познатата непозната, но не можа да го направи. От вцепенението го изтръгна Сияна: „Тати, ама Дядо Коледа забравил ли ме е?“.

— А ти какво му написа да ти донесе? — попита жената, която все още стоеше на прага, очаквайки отговора на Никола. Детето ги извади от неловката ситуация и Вероника, видимо облекчена, продължи: — Отиде при едно болно дете и ми даде подарък за теб...

И тя бръкна в чантата си, извади кутия, вързана с панделка и я пъкна в ръцете на Сияна. „Куклата нали казва «мама»? Ти Снежанка ли си?“ — момиченцето нетърпеливо се опита да отвори подаръка, забравило възрастните до себе си.

Подаръкът наистина се оказа кукла, но, както установи разочаровано Сияна, не произнасяше думата, която тя толкова искаше да чуе. Никола прегърна разплаканата си дъщеря и без да каже дума тръгна към стаята. Там, под елхата я очакваше мечтаната от нея кукла. Външната врата остана отворена и Вероника, приела това за покана, го последва.

Всички, освен Мартин, бяха изненадани от появата ѝ, но никой не го показва — посрещнаха я с прегръдки, настаниха я на масата. Никой нищо не я попита, а и тя не изяви желание да разкаже нещо за живота си през последните години. Пък и празник беше...

Никола седеше, здраво притиснал детето до себе си и без да знае повтори мислите на дядо си, когато неговата Елена се появи след дълго отсъствие: „За дъщеря ми ли е дошла?“.

Близките му съзнателно избягваха да задават въпроси и разговорът се въртеше главно покрай подаръците на децата и очакването на коледарите. А когато вечерта криво-ляво завърши, те си

отдъхнаха. Само Никола, след като постави заспалата Сияна в леглото ѝ, се върна в хола — предстоеше му дълъг и тежък разговор.

Седяха един срещу друг — като пътници в купе на влак, отиващ незнайно къде. В къщата беше тихо, само бъдникът пропукваше в камината...

— Не се радваш, че ме виждаш... — погледна го тя. — Дори не казахме на детето, че аз съм неговата майка...

— Не зная какви са намеренията ти. То не познава значението на думата „мама“, понякога само нарича така баба си.

— Излекувах се, взех живота си в своите ръце. Като се приберем вкъщи ще си потърся работа. Ще започнем заедно отначало...

— Ние нямаме дом в града. Живеем със Сияна тук... — младият мъж изговаряше с мъка думите, ужасен от обзелото го равнодушие към красивата жена, която неспокойно започна да се разхожда из стаята.

— Апартаментът на мама е мой. Можем там да живеем.

Ще ти е близо до университетската клиника...

Разговорът звучеше познато, сякаш продължаваха спора от преди години. Никола рязко се обърна:

— Отдавна не работя там. Тук няма друг ветеринарен лекар и хората разчитат на мен.

— Но ти заслужаваш друго бъдеще — повтори познатите думи Вероника. Никола осъзна, че годините, през които бяха разделени, не бяха променили нищо. И от това му стана студено и още по-тъжно.

Когато нощта отстъпи пред коледното утро, той най-после бе взел своето решение. Ще живеят заедно заради детето, щом тя иска нека да е в града, но ще пътува, ще продължи да работи в Добри дол и другите села наоколо, ще развие ветеринарната клиника в общинския център. Какво друго му остава, освен работата и Сияна?!

— А с нас двамата какво ще стане? — въпросът на Вероника сякаш увисна във въздуха.

— Не знам, времето ще покаже. Нещо се случило в отношенията ни, но детето заслужава да има двама родители...

Разговорът остана недовършен. Всички в къщата усетиха отчуждението между тях, но никой не попита, не направи коментар. Следващите дни бяха напрегнати за младия лекар. В ход беше агнилната кампания и, макар че стадата в селото не бяха много, стопаните го търсеха непрекъснато. Всяко новородено агне означаваше

сигурност за семействата им и сега много повече от преди години те се грижеха за здравето на животните, настояваха за профилактични прегледи и ваксини.

Вероника замина за града да подреди бъдещия им дом, а Сияна продължи да ходи в детската градина в Добри дол. Като всяко дете тя прие промяната някак по-леко и естествено и започна да нарича Вероника „мамо“ без да задава въпроси. А и какво ли можеше да попита — далече от преживяванията и терзанията на възрастните, нейният свят бе твърде мъничък, в него нямаше болка и злоба, недоверие и съмнения. Тя, за щастие, го приемаше откъм светлата му страна.

Да си намери работа за Вероника се оказа трудно. Епикризата ѝ вървеше дори преди нея. Личният лекар беше положил Хипократова клетва, но мълвата на село и в малкия град за това кой от какво е болен, каква заплата взема и кой си има любовница обикаляше от човек на човек като случаите на морбили, които бяха плъзнали напоследък. Затова Вероника предпочете анонимността на столицата и стана преводачка в една издателска къща. И двамата пътуваха сутрин в различни посоки.

Оказа се, че е трудно да прибират Сияна навреме от детската градина и я върнаха при баба ѝ. Те и двете не възразиха и животът потече равен и без емоции... В почивните дни родителите ѝ я вземаха в града, водеха я на кино и на сладолед и момиченцето беше доволно.

— Ще дойдеш ли на представянето на книгата, която преведох?
— попита един ден Вероника. — Знам, че си много зает, но ще го приема като уважение към моя труд...

Никола изпита угризение — тя се опитваше да търси близост, но той се чувстваше много наранен и не правеше почти нищо да преодолее отчуждеността, която се беше загнездила в отношенията им. Голямата любов си беше отишла. Тя опита и куп женски хитринки, за да го привлече отново, но досега не беше успяла. Ако започнеш да преувеличава, че нещо я боли, с цел да предизвика състрадание, той реагираше като лекар и ѝ предлагаше някакви таблетки. Ако кокетничеше и опитваше да флиртува с него, Никола я гледаше с недоверие и студенина. Ако проявяваше ревност, той се отдръпваше и не се оправдаваше, не се опитваше да докаже обратното.

— Добре, ще дойда — съгласи се този път. И разбира се, закъсня, заради поредната крава, която роди трудно. Но когато пристигна в издателството, щастлив, че е спасил един живот, коктейлът беше към края си. Търсейки с поглед съпругата си, чу зад една колона нейният смях и някакъв ласкав тембър: „Добре, че твоят конски доктор не дойде!“

Видя ги усамотени с чаши в ръка на един от диваните. Никой на никого не обръщаше внимание, бяха се заформили малки групички с еднакви интереси и отвсякъде валяха фрази с различна тематика. Думите на мъжа до Вероника не предизвикаха ревност у него. Почувства празнота и досада, обърна се и си тръгна.

Когато съпругата му се прибра се престори на заспал. Нищо не попита, а и тя не си направи труда да го събуди. И на двамата така им беше добре.

Една вечер Зорница се обади, че Сияна е с висока температура от два дни, която не се влияе от лекарства. Никола обеща да тръгнат веднага. Само че Вероника закъсняваше и когато ѝ се обади, тя не вдигна телефона. Затова потегли за Добри дол сам. Завари дъщеря си силно зачервена и неспокойна. А като се вгледа по-внимателно забеляза обрива, който се увеличаваше с всяка минута. Детето се беше разболяло от морбили.

Прекара нощта при нея, на сутринта я качи в колата и я откара на преглед в града. Родителите му вечерта не попитаха за Вероника, а и той нищо не каза — нямаше сили да признае, че не знае къде е.

Постепенно се отдаде изцяло на работата си. Започна да се включва в операции и в университетската клиника, нощем до късно четеше или пишеше докторската си дисертация. Вече беше известен с научните си публикации в специализираните издания. Поместиха негова статия и в английско списание.

Месец по-късно получи награда за работата си по предотвратяване на епидемия от африканска чума по свинете. С Вероника се разминаваха без много думи из апартамента, а детето все по-често взе да остава при баба си и през уикендите. Мечтата на Никола Сияна да има майка някак взе да избледнява...

До една случка, която го разтърси до дъно. И не само него. Прибирайки се една вечер след тежка операция, той завари Вероника в неадекватно състояние. Бутилка от алкохол се беше търкулнала под

масичката в хола и стаята вонеше на повръщано. Вероника лежеше в някаква неестествена поза и опасението, което прониза съзнанието на мъжа, се потвърди, щом докосна отпуснатата ѝ ръка. Пулсът беше бавен и едва доловим.

Не беше само пияна... Той се огледа, обиколи другите стаи и откри в спалнята две празни опаковки от силно сънотворно, захвърлени на земята. Набра бързо телефон 112 и се опита да ѝ помогне, докато дойде линейката. После престоя цялата нощ край леглото ѝ в болницата, където ѝ направиха промивка на стомаха и включиха системи.

„Добре че детето не беше вкъщи“ — помисли си той. Жалост сви сърцето му, като гледаше измъченото лице на Вероника. Даде си ясна сметка, че не са избрали най-верния път — трябваше да си признае, че не бяха нормално семейство, а най-малкото — нормално семейство, в което да расте дете. Неговата Сияна!

Опасността беше преминала и той реши да отиде на работа. След два часа обаче му се обадиха от болницата и се върна, за да узнае, че съпругата му е загубила бебето. Тази новина я прие като оглушителен шамар. Дете ли? Това дете не беше негово. Знаеха го отлично и двамата, защото бяха заедно само формално...

Когато влезе при Вероника, тя бързо затвори очи. Нямахше какво да си кажат, а и не беше нито времето, нито мястото. Изписаха я след два дни. Вкъщи Никола не я попита нищо. Тя дълго се колеба, преди да заговори:

— Разбрал си, че бях бременна. Затова посегнах към хапчетата.

Ти нямаше да ми го простиш и щях да те загубя окончателно. Все още имам чувства към теб, но ти не ми позволяваш да те обичам. А Сияна ми е някак чужда. Аз не съм я гушкала като бебе, не съм се грижила за нея. Сигурно не съм родена за майка. Не ставам за нищо. Аз съм пропаднал човек и ще ви причинявам само страдание...

Вероника заплака — без глас, само сълзите ѝ се търкаляха по бледото лице — едри и неспирни, а свитото на леглото тяло приличаше на ранено животно. Никой не спомена думата „раздяла“, дори не помислиха за това, но тя витаеше наоколо.

На сутринта Никола събра един сак с дрехи и напусна общия им дом. Една мисъл не му даваше мира — ще замине. Не на село, ще

замине за Африка, ще прекара няколко години там, ще лекува лъвове и зебри. И себе си... Ако успее...

В същия ден проведе разговор с колегите си от една клиника в Найроби, с които поддържаше контакти от много време. Поканиха го, зарадваха се на решението му.

Бягаше ли? Не знаеше какво ще каже на малкото си момиченце. Майка му вероятно нямаше да го вземе при себе си. Той не можеше да му осигури най-добрите условия в далечния континент, нямаше право да го откъсва от хората, които обича и които го обичат. Щяха да страдат — и Сияна, и той. Надяваше се, че 2–3 години ще минат бързо, а после с Вероника ще решат какво да правят...

В СЪРЦЕТО НА АФРИКА

След месец замина. През това време тя не дойде нито веднъж в Добри дол, но той реши да я уведоми, че напуска България. Сремнаха се в едно кафене и се разбраха да се държат цивилизовано и ако е възможно никой да не разбере какво става между тях. Времето, през което явно се очертаваше да живеят разделени, щеше да бъде техният съдник...

Изпращането не беше никак весело. Сияна, за която 3 години не означаваха нищо, здраво прегърна баща си и възторжено го попита: „Тате, ти нали ще ми доведеш едно лъвче? Ние с баба и дядо ще си го гледаме после“.

Не каза „с мама“ и Никола разбра, че тя приема неговите родители за свое семейство. Може би така беше по-добре. Нямахше да има проблеми, знаеше колко много я обичат и че тя се чувства най-добре при тях. Прониза го изпълнения с болка поглед на майка му, а баща му се държеше някак изкуствено — опитваше се да се шегува несполучливо и накрая млъкна сконфузено.

Когато самолетът се отлепи от земята, Никола вече знаеше, че трябва да затвори една страница от живота си. Предстояха му три трудни години... Беше разбрал, че семейство не означава просто двама души да живеят заедно, а нещо много повече...

... Мартин не пожела да се кандидатира отново за кмет. И този път беше категоричен. Оправда се с желанието да се върне към любимото си занимание в конната база, но истината беше друга. Само че той я спести на своите съселяни, за да не загубят доверието си в кметската институция. Представител на областната администрация му беше „обяснил“ как на практика трябва да се усвояват средствата по европейските програми. Разбра, но не пожела да влезе в схемата.

След изборите често хващаше за ръка Сияна и тръгваха из Голямата ливада. Докато тя береше цветя за баба си, двамата си говореха за баща ѝ. С него често се чуваха и виждаха по скайпа, той ѝ

пращаше колетчета с интересни неща от далечния континент, които тя пазеше ревниво. Когато любопитна съседка питаше за майка ѝ, Сияна отговаряше: „С тати отидоха да ми доведат едно лъвче от Африка“. Така всички мислеха, че нейните родители са заминали заедно. Същата версия поддържаше и Зорница. Тя не искаше да стават обект на одумване, а и тайно в себе си се надяваше, че раздялата на Никола и Вероника ще бъде временна. Все пак имаха дете и тя таеше надежда, че за тези години ще премислят отношенията си.

Звучеше като на шега, но наистина Вероника замина за същата африканска страна. Включи се в една неправителствена организация и когато разбра, че се търсят доброволци за оказване на хуманитарна помощ в Кения, замина с екип медицински кадри като преводач. Реши, че може да остане по-дълго и да поработи там като учителка по английски език. Така и стана...

И НЕОЧАКВАНТО МОЖЕ ДА СЕ СЛУЧИ

Оставаха няколко месеца до началото на учебната година. Сияна, вече на 6 и половина години, сама изяви желание да тръгне на училище.

— Ама, бабо, — опитваше се да я убеди тя — вече мога да чета и даже да пиша. А и тати като си дойде ще каже: „Колко ми е пораснало момиченцето, вече е ученичка...“

— Като дойде ще решим заедно — отговаряше за кой ли път Зорница.

Наскоро Никола се беше обадил, че договорът му изтича през август и е решил да се прибере в България. Няма търпение да види дъщеря си, а и имал нещо важно да им съобщи. Майчиното сърце долавяше някаква промяна у него, тя звучеше в гласа му. Усещаше, че е нещо хубаво и се надяваше да е така. Когато се обаждаше Никола беше весел, говореше с оптимизъм за бъдещето — нещо, което до преди година липсваше. Не го попита, знаеше, че когато му дойде времето, синът ѝ ще каже.

По-малкият ѝ син наскоро завърши висшето си образование, сега се готвеше да заминава за Англия. Беше спечелил конкурс в голяма софтуерна компания. Искаше да провери знанията си, да натрупа известен опит и да се върне в родината си след година — две. Колкото и да ѝ беше мъчно, Зорница не опита да го спре. Знаеше, че животът си е негов и той трябваше да взема важните решения.

Късно една вечер Мартин получи съобщение от Никола: „Утре пътуваме“. Когато радостен сподели със Зорница, видя, че тя хем се зарадва, хем нещо я смути.

— Какво сега те притеснява, момчето си идва, не се ли радваш?

— И още как — засмя се съпругата му. — Но направи ли ти впечатление, че пише „пътуваме“? С кого ли ще дойде? Да не би да си е намерил момиче там? А как ще го приеме Сияна?

— Чакай, чакай — засмя се Мартин. — Ако имаше такова нещо, щеше да ни предупреди. Може с приятел да пътува, може да са цяла група...

Но тревогата не я напускаше. Усещаше, че ще има някаква изненада. Реши да не казва на детето, че баща му се прибира. Ако нещо се случи и пътуването му се отложи, Сияна щеше да се разстрои... Нямаше с кого да сподели опасенията си — сестра ѝ и Янис бяха в Гърция, заедно с Елена и щяха да останат там до есента.

Подготвиха се като за скъп гост. Внучката ѝ тичаше наоколо, опитваше се да помага и току питаше: „Кой ще дойде, бабо? Да не е тати?“.

Тя не издържа и накрая ѝ призна: „Той се обади, че днес ще пътува за България, но може да пристигне и утре. Нали знаеш, че Африка е много далече...“

Детето усмихнато започна да подскача и запя една от любимите си песнички. „И ще ми донесе ли едно малко лъвче, нали ми обеща?“ — то гледаше въпросително баба си, а в очите му грееше щастие. Найсетне щеше да заведе баща си при децата, да го видят и да престанат да питат: „На теб баба и дядо ли са ти майка и татко?“.

И в първия учебен ден щяха заедно да отидат. Отдавна вече тя не питаше за майка си. Някак негласно, без да ѝ се обяснява, беше приела, че има само своя баща...

На другия ден Сияна, по-мълчалива от друг път, се хвана за ръката на Мартин и тръгна с него за Голямата ливада. Конете свободно се разхождаха, а група деца от града бяха дошли за поредния урок по езда. Момиченцето с удоволствие вземаше участие в заниманията или просто „си говореше“ с Вихър. Така, както правеха и баща ѝ, и нейните баба и дядо...

Когато звънна телефонът, Мартин разбра, че синът му се връща и радостен повика Сияна. После двамата забързаха към къщи, за да посрещнат дългоочаквания гост.

И той не закъсня, но не беше сам. Наистина имаше изненада и то каква! На вратата до него беше застанала... Вероника. Този път Сияна не попита: „Ти коя си?“. Инстинктивно почувства, че това е нейната майка и когато баща ѝ я притисна до себе си, тя протегна ръчички и прегърна и двамата. В този момент Зорница разбра, че предчувствията ѝ не я бяха излъгали. Имаше жена в живота на Никола и за щастие това беше неговата голяма любов.

Седмица по-късно двете жени останаха сами вкъщи. Никола трябваше да поеме отново ветеринарната клиника и замина за града, а

Мартин го придружи, за да купи фураж за конете. Когато Сияна се заигра със съседските деца, Зорница и Вероника седнаха на чаша кафе.

— Искам да ти разкажа какво се случи с нас през последната година. Но преди това първо да ти благодаря, че ме посрещна толкова радушно. Очаквах друго и нямаше да се сърдя, но трябваше да знам...

Младата жена в началото трудно намираше думите, но постепенно се отпусна, за да сподели за преживяното.

— Когато заминах за Африка като преводач на един медицински екип, не мислех, че ще срещна Никола. Случайно и аз попаднах в Кения, без да знам, че той е там. Съдбата пресече пътищата ни на една среща на българите, живеещи в столицата. Изненадата и на двама ни беше огромна.

В началото с доста недоверие и дистанция от негова страна, но постепенно общите неща ни сближиха. Започнахме да се виждаме по-често, да говорим за Сияна. В продължение на цяла година поддържахме контакт — и лично, и по телефона, защото работехме на различни места.

Така постепенно се сближихме, по-скоро сближи ни Сияна. После Никола ми каза, че не е искал да ви каже за мен, защото се е страхувал, че отново ще се разделим. Но искам да те уверя като негова майка, че никога няма да се върна към наркотиците, това вече е минало и че няма да повторя грешките, които допуснах. Винаги съм обичала Никола и сега, когато спечелих отново любовта му, ще се боря за нея, за да я запазя.

Щастлива съм, че ти си била майка на детето ни, докато изживявах най-трудните периоди в живота си и правех грешка след грешка. Моля те да ми простиш и ти благодаря за всичко, което правиш за Никола и детето.

Зорница погледна младата жена. Разбра, че е искрена и че думите ѝ не са поза, че това вече не е глезената и объркана Вероника. Не каза нищо, само постави ръка върху рамото ѝ и се усмихна.

Вероника обаче не ѝ беше казала още нещо. И нямаше намерение да я тревожи. Но то беше важно за отношенията ѝ с Никола, защото едва когато се случи, той сякаш се убеди, че тя е искрена и че наистина го обича. Казано с няколко думи — тя беше спасила живота му.

Една вечер се разхождаха из Найроби. Не бяха се виждали отдавна, но на другия ден той трябваше да даде показания срещу крадци във ветеринарната клиника, където работеше. Случило се бе през негово нощно дежурство. Двама браконieri, както се разбра покъсно, бяха намерили по-лесен начин да се снабдят с екзотични животни, които продаваха на туристи, дошли на сафари или по тайни канали изнасяха извън страната. Някой ги беше уведомил, че част от пациентите на клиниката вече са излекувани и предстои да се върнат в резервата Масаи Мара.

Но младият лекар засякъл мъжете край клетките и без да разбере, че ги е видял, се беше обадил на полицията. Заловиха ги, когато се опитваха да качат един упоено леопардче в закрыта кола без номера. От показанията на Никола пред съда много зависеше и каква ще бъде присъдата им...

Докато се разхождаха той разказа на Вероника подробности около случая. А когато навлязоха в една по-тъмна улица, така се бяха унесли в разговора, че въобще не забелязаха тъмната сянка, която се стрелна край къщите и ги нападна в гръб.

Никола усети острата болка в гърба и дишането му спря за момент. Когато падна и мъжът, облечен с черно, се надвеси над него, Вероника не изгуби самообладание. Тя вече бе измъкнала бързо от чантата си спрелят, който винаги носеше със себе си и крещейки го напръска в лицето, докато той вдигаше ножа за поредния удар...

Човекът бързо побягна, защото жената продължи да вика за помощ и в прозорците наоколо заблестяха светлини. Когато линейката дойде, Вероника вече плътно притискаше раната със свитата на топка риза, за да спре кръвта. После дойде и полицията...

На другия ден Никола не можа да отиде в съда, но тя запозна адвоката с неговия подробен разказ. Явно беше, че този, който беше уведомил крадците за лесната плячка в клиниката, бе им казал и името на лекаря, предотвратил очакваната голяма печалба. И нападението над него се оказа решаващото доказателство.

Вероника остана в болницата докато оперираха Никола и после — до неговото възстановяване. А лекуващият лекар каза, че нейната намеса е била решаваща за спасяването му.

Двамата решиха да не казват за произшествието на семейството в България. Но то наистина ги сближи още повече...

Докато двете жени разговаряха, Сияна връхлетя като лятна буря. „Ама вие знаете ли, че другите деца са готови за училище? Нали и аз скоро ще ставам ученичка? Трябва да ми купите нови обувки и чанта. И боички, и такова, забравих му името, с което се чертае, и...“ — забави се за миг, но бързо приключи: „... и още много неща“.

Тя стоеше и местеше погледа си от едната на другата жена. Все още не знаеше към коя от двете трябва да се обърне, за да се изпълни мечтата ѝ. Чула шума от колата на баща си, изхвърча навън и после се разнесе радостния ѝ вик: „Ама тя е много хубава, бе тати!“

Крачетата ѝ затропаха по коридора и тя отново се озова в стаята, гордо понесла на гърба си красива пъстра раничка. Баща ѝ вече беше купил най-важното за бъдещата първокласничка. Той влезе усмихнат: „Срещнах директора на гимназията в града. Канят те да преподаваш английски там. Но първо трябва да свършим нещо важно“.

И двете го погледнаха въпросително. „Не мислите ли, че най-после с Вероника трябва да се оженим?“

Сватбеното тържество направиха в столицата. Сияна все още не беше идвала тук, а много искаше да я заведат в зоопарка. И тя като баща си проявяваше интерес към животните. След тържествения ритуал в обредния дом и обяда в реномиран ресторант, всички се отправиха дружно към зоологическата градина. Сияна дълго се радва на маймунките, после застана пред клетката на лъва. „Ама той прилича на коте, само че е много голям“ — направи тя важна констатация и продължи: „Сега разбрах защо не ми донесохте лъвче от Африка. По-добре е да ми купите едно коте, ама с голяма коса“.

Баща ѝ го избра от зоомагазина — известна порода, която напомняше, че с лъва са братовчеди. Детето се почувства безкрайно щастливо, понесло клетката към колата. И току се обръщаше назад, за да види родителите си, които го следваха, хванати за ръка.

... Мартин и Зорница най-сетне бяха спокойни за големия си син. Сега започваше притеснението за малкия. Той дойде на сватбата, придружен от своята приятелка и сподели, че заедно заминават за Англия. Какво предстоеше по-нататък още не беше ясно, дори на тях самите. Важното в момента бе, че им е добре заедно и това вървеше успоредно с общия им професионален път.

Тук бяха и Янис и Деспина с дъщеря си Елена, които бяха подарили на младоженците сватбено пътешествие до Гърция.

Туристическата им фирма се развиваше успешно. Елена вече беше утвърден художник и името ѝ стана известно и в България, и в Гърция, а много от нейните картини можеха да се видят в обществени сгради и частни домове из цяла Европа.

ЕПИЛОГ

... Зорница седеше на верандата в дома на семейството и се взираше в планинския връх отсреща. Вече се бяха появили първите жълти и червени листа по дърветата и сега блестяха, окъпани от есенния дъжд през нощта. Село Добри дол беше притихнало в следобедна дрямка, а в небето преминаваше ято птици, поели пътя си на юг. Долу, в ниското се виждаха конете от фермата, които пасяха все още зелената трева край реката. А тя течеше тиха и спокойна, укротена преди няколко години от дигите, които направиха жителите на Добри дол.

Част от тях сега бяха там, в градините — прибираха последните зеленчуци, измъкваха и струпваха на купчини бобовиците и коловете, на които бяха вързали стъблата на огромните и вкусни домати. После събираха на купчини зелените отпадъци. През зимата те щяха да изгният и да подхранят почвата.

Спомените на Зорница я отведоха към нейния баща, към детството ѝ, към превратностите, които им поднесе съдбата. Спомни си и за чичо Илия и леля Славка, която беше спасила живота на Мартин. Те им бяха подали ръка в трудни мигове. С болка, която явно ще си остане завинаги, в паметта ѝ изплува образът на нейната майка. Съдбата беше прекършила крилете ѝ, но поне в края на живота си тя беше щастлива.

Спря до тук. Не искаше да обсъжда дори със себе си бъдещето на своите деца. То беше тяхно, а двамата с Мартин щяха да останат в миналото — с успехите и грешките си, с надеждите и болките. И с радостите, които съдбата им поднесе. И беше благодарна за всеки изживян миг.

— Бабо, — стресна я звънкото гласче на Сияна — още колко дни остават до първия учебен ден? Ще ми разрешат ли да вода и котето Лео?

— А ти виждала ли си коте да чете и пише? — засмя се Зорница.

— О, ще го науча — момиченцето беше убедено, че ще успее. — И после ще станем циркови артисти...

Баба му замълча. Защо да не си помечтае детето? Пък може и да стане, ако много го иска. Без мечти е скучно, те ще го подтикват в бъдещите му стъпки. Тя пак погледна към Голямата ливада. Конете се понесоха в галоп към реката. Най-отпред беше Вихър — открояваше се с белия си цвят на сиви петна. „Моят Вихър“ — помисли си топло Зорница. — „Нашият Вихър...“

Есента вече чукаше на вратата. Тази година щеше да е добра. Първо сватба, после ученичка, после...

Животът продължаваше. Едно ново начало без край...

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.